

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

**6η Επιστημονική Συνάντηση
Υποψήφιων Διδασκτόρων-Διδακτορισσών &
Μεταδιδασκτόρων-Μεταδιδακτορισσών
Πρόγραμμα και Περιλήψεις Εισηγήσεων**

Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 2024

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής
και Εκπαίδευσης

6^η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ – ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΣΣΩΝ
& ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ-ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΣΣΩΝ

26-27 Ιανουαρίου 2024

<https://authgr.zoom.us/j/92199053649>

Οργανωτική Επιτροπή

και Επιμέλεια Προγράμματος

Σοφία Θεοδοσιάδου, Νίκος Θεοδωρίδης,
Χαρά Κανάρη, Αναστασία Ζωή Σουλιώτου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ/ΙΣΣΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ/ΙΣΣΩΝ	5
1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	8
2.1. Παρασκευή 26 Ιανουαρίου 2024	8
2.2. Σάββατο 27 Ιανουαρίου 2024.....	11
3. ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	14
3.1. ΑΛΤΙΝΗ ΤΑΤΙΑΝΑ. Δυτικά πολιτισμικά δάνεια στον υλικό πολιτισμό της Σοβιετικής Ένωσης (1945-1991). Ιστορικός γραμματισμός και κριτικός σχεδιασμός.....	14
3.2. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΣΟΦΙΑ. Ομαδική Συνεργατική Μεντορία (Peer Group Mentoring): Σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση του μοντέλου μέσω συνεργατικής έρευνας δράσης για την επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών.	17
3.3. ΓΙΑΛΑΤΖΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. Ιστορικές και διασημειωτικές μεταμορφώσεις στο έργο του Apuleius (124 – 170 μ.Χ.) και του Jean De La Fontaine (1621 – 1695 μ.Χ.)	20
3.4. ΓΟΥΡΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ. Κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών Δημοτικού αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού: Η επίδραση ενός βιωματικού προγράμματος εκπαίδευσης στα δικαιώματα του παιδιού	22
3.5. ΕΡΡΕΡΑ-ΦΩΤΙΟΥ ΗΛΙΑΝΑ. Δημόσια ιστορία, ο ρόλος του μουσείου στην πρόσληψη ιστορικών εννοιών και αξιών ως ιστορικός γραμματισμός. Μελέτη περίπτωσης, Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης.....	24
3.6. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ ΗΡΩ. Σύζευξη παιχνιδιού και μάθησης στις φυσικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά (STEM) στην προσχολική εκπαίδευση: Επιμορφωτικές ανάγκες και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας.....	27
3.7. ΛΥΤΡΙΒΗ ΦΩΤΕΙΝΗ. Πρακτικές γραμματισμού παιδιών πρώτης σχολικής ηλικίας σε	

ψηφιακά περιβάλλοντα	29
3.8. ΜΑΒΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ. Αξιοποίηση των αποθεμάτων γνώσης υπό το πρίσμα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων μάθησης στην προσχολική ηλικία.....	32
3.9. ΜΠΙΖΩΤΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ. Αξιοποίηση της παιχνιδοποίησης για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε τμήματα υποδοχής μέσω της εργασιοκεντρικής προσέγγισης.	34
3.10. ΜΠΡΕΝΤΑΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Αρχαικό Υλικό (1927 — 1961) Μιχάλη Πατέλη, εξόριστοι και εξόριστες του Έβρου στη Μακρόνησο. Προσέγγιση της τοπικής ιστορίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.....	37
3.11. ΠΟΛΥΖΟΥ ΜΑΡΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ. Η διαχρονική εξέλιξη του αστικού τοπίου ως πλαισίου εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία. Η περίπτωση της πόλης της Θεσσαλονίκης από την οθωμανική κατάκτηση (1430) μέχρι σήμερα.....	40
3.12. ΣΑΡΟΓΛΟΥ ΠΑΣΧΑΛΗΣ. Κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών Δημοτικού για την έννοια της Μάθησης: Ο ρόλος των σχολικών εγχειριδίων και των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωσή τους	43
3.13. ΣΛΑΥΚΙΔΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ. Εμφύχωση NDI και βιωματική μάθηση στην εκπαίδευση για την αειφορία	46
3.14. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ. Το οικολογικό αποτύπωμα ως εκπαιδευτικό εργαλείο για το περιβάλλον και την αειφορία στο πλαίσιο της τοπικής κοινότητας: Μελέτη περίπτωσης αστικής και μη αστικής κοινότητας.....	49
3.15. ΤΖΙΟΥΒΑΡΑ ΜΑΡΙΑ-ΡΑΦΑΕΛΑ. Μελέτη των εκπαιδευτικών ανισοτήτων σε περιόδους κρίσεων: Διερευνώντας τις απόψεις και τις εμπειρίες των εμπλεκομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία την περίοδο της πανδημίας Covid-19 στην Ελλάδα.	52
3.16. ΤΣΑΡΟΥΧΑ ΜΑΡΙΑ. Μαζικά Ανοιχτά Διαδικτυακά Προγράμματα στην Επαγγελματική Ανάπτυξη: Προσδοκίες και Ανάγκες Εκπαιδευτικών στον ελληνικό χώρο	54
3.17. ΤΣΙΚΟΥ ΜΑΡΙΑ. Πολυτροπική επικοινωνία παιδιών με αναδυόμενη πολυγλωσσία. 57	
3.18. ΤΣΙΠΙΤΣΟΥΔΗ ΑΝΑΤΟΛΗ. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση για την αειφορία ως πλαίσιο συμπερίληψης παιδιών με ήπια νοητική καθυστέρηση: Μελέτη των στάσεων, των απόψεων και των διδακτικών πρακτικών εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	59

Υποψήφιοι Διδάκτορες και Υποψήφιες Διδακτόρισες- Μεταδιδάκτορες και

Μεταδιδασκόμενες.....	61
Επιβλέποντες/επιβλέπουσες και Μέλη Συμβουλευτικών Επιτροπών.....	62

1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ/ΙΣΣΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ/ΙΣΣΩΝ.

ΑΛΤΙΝΗ ΤΑΤΙΑΝΑ

Δυτικά πολιτισμικά δάνεια στον υλικό πολιτισμό της Σοβιετικής Ένωσης (1945-1991), ιστορικός γραμματισμός και κριτικός σχεδιασμός.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

Ομαδική Συνεργατική Μεντορία (Peer Group Mentoring): Σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση του μοντέλου μέσω συνεργατικής έρευνας δράσης για την επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών.

ΓΙΑΛΑΤΖΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

Ιστορικές και διασημειωτικές μεταμορφώσεις στο έργο του Apuleius (124 – 170 μ.Χ.) ΚΑΙ ΤΟΥ Jean EAN De La Fontaine (1621 — 1695 μ.Χ.).

ΓΟΥΡΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

Κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών Δημοτικού αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού: Η επίδραση ενός βιωματικού προγράμματος εκπαίδευσης στα δικαιώματα του παιδιού

ΕΡΡΕΡΑ-ΦΩΤΙΟΥ ΗΛΙΑΝΑ

Δημόσια ιστορία, ο ρόλος του μουσείου στην πρόσληψη ιστορικών εννοιών και αξιών ως ιστορικός γραμματισμός. Μελέτη περίπτωσης, Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης.

ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ ΗΡΩ

Σύζευξη παιχνιδιού και μάθησης στις φυσικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά (STEM) στην προσχολική εκπαίδευση: Επιμορφωτικές ανάγκες και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας.

ΛΥΤΡΙΒΗ ΦΩΤΕΙΝΗ

Πρακτικές γραμματισμού παιδιών πρώτης σχολικής ηλικίας σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

ΜΑΒΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Αξιοποίηση των αποθεμάτων γνώσης υπό το πρίσμα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων μάθησης στην προσχολική ηλικία.

ΜΠΙΖΩΤΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Αξιοποίηση της παιχνιδοποίησης για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε τμήματα υποδοχής μέσω της εργασιοκεντρικής προσέγγισης.

ΜΠΡΕΝΤΑΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ

Αρχαιακό Υλικό (1927 — 1961) Μιχάλη Πατέλη, εξόριστοι και εξόριστες του Έβρου στη Μακρόνησο. Προσέγγιση της τοπικής ιστορίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

ΠΟΛΥΖΟΥ ΜΑΡΙΑ-ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Η διαχρονική εξέλιξη του αστικού τοπίου ως πλαισίου εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία. Η περίπτωση της πόλης της Θεσσαλονίκης από την οθωμανική κατάκτηση (1430) μέχρι σήμερα.

ΣΑΡΟΓΛΟΥ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών Δημοτικού για την έννοια της Μάθησης: Ο ρόλος των σχολικών εγχειριδίων και των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωσή τους.

ΣΛΑΥΚΙΔΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Εμφύχωση NDI και βιωματική μάθηση στην εκπαίδευση για την αειφορία.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Το οικολογικό αποτύπωμα ως εκπαιδευτικό εργαλείο για το περιβάλλον και την αειφορία στο πλαίσιο της τοπικής κοινότητας: Μελέτη περίπτωσης αστικής και μη αστικής κοινότητας.

ΤΖΙΟΥΒΑΡΑ ΜΑΡΙΑ-ΡΑΦΑΕΛΑ

Μελέτη των εκπαιδευτικών ανισοτήτων σε περιόδους κρίσεων: Διερευνώντας τις απόψεις και τις εμπειρίες των εμπλεκομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία την περίοδο της πανδημίας Covid-19 στην Ελλάδα.

ΤΣΑΡΟΥΧΑ ΜΑΡΙΑ

Μαζικά Ανοιχτά Διαδικτυακά Προγράμματα στην Επαγγελματική Ανάπτυξη: Προσδοκίες και Ανάγκες Εκπαιδευτικών στον ελληνικό χώρο.

ΤΣΙΚΟΥ ΜΑΡΙΑ

Πολυτροπική επικοινωνία παιδιών με αναδυόμενη πολυγλωσσία.

ΤΣΙΠΙΤΣΟΥΔΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση για την αειφορία ως πλαίσιο συμπερίληψης παιδιών με ήπια νοητική καθυστέρηση: Μελέτη των στάσεων, των απόψεων και των διδακτικών πρακτικών εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

2.1. Παρασκευή 26 Ιανουαρίου 2024

17.00-17.10	ΕΝΑΡΞΗ Χαιρετισμός Προέδρου ΤΕΠΑΕ, Αναστασίας Δημητρίου		
17.10-18.40	1η Συνεδρία Συντονίστρια: Γλυκερία Φραγκιαδάκη		
	Υποψήφιος/α Διδάκτορας/ισσα Μεταδιδάκτορας/ισσα	Τίτλος Διδακτορικής Διατριβής	3μελής Συμβουλευτική Επιτροπή
17.10-17.25	ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ ΗΡΩ	<i>Σύζευξη παιχνιδιού και μάθησης στις φυσικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά (STEM) στην προσχολική εκπαίδευση: Επιμορφωτικές ανάγκες και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας</i>	Φραγκιαδάκη Γλυκερία Χρηστίδου Βασιλεία & Χρήστου Κωνσταντίνος
17.25-17.40	ΤΣΙΚΟΥ ΜΑΡΙΑ	<i>Πολυτροπική επικοινωνία παιδιών με αναδυόμενη πολυγλωσσία</i>	Παπαδοπούλου Μαρία Γκανά Ελένη & Μάγος Κωνσταντίνος
17.40-17.55	ΠΟΛΥΖΟΥ ΜΑΡΙΑ-ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	<i>Η διαχρονική εξέλιξη του αστικού τοπίου ως πλαισίου εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία. Η περίπτωση της πόλης της Θεσσαλονίκης από την οθωμανική κατάκτηση (1430) μέχρι σήμερα</i>	Αναστασία Δημητρίου Ιφιγένεια Βαμβακίδου & Γιώργος Μαλανδράκης

17.55-18.10	ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	Το οικολογικό αποτύπωμα ως εκπαιδευτικό εργαλείο για το περιβάλλον και την αειφορία στο πλαίσιο της τοπικής κοινότητας: Μελέτη περίπτωσης αστικής και μη αστικής κοινότητας	Αναστασία Δημητρίου Αντώνης Λενακάκης & Γεώργιος Μαλανδράκης
18.10-18.40	ΣΥΖΗΤΗΣΗ		
18.40-19.50	2η Συνεδρία Συντονίστρια: Δόμνα Κακανά		
	Υποψήφιος/α Διδάκτορας/ισσα Μεταδιδάκτορας/ισσα	Τίτλος Διδακτορικής Διατριβής	3μελής Συμβουλευτική Επιτροπή
18.40-18.55	ΜΑΒΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	Αξιοποίηση των αποθεμάτων γνώσης υπό το πρίσμα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων μάθησης στην προσχολική ηλικία	Δόμνα Κακανά
18.55-19.15	ΣΛΑΥΚΙΔΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ	Εμφύχωση NDI και Βιωματική Μάθηση στην Εκπαίδευση για την Αειφορία	Γεωργόπουλος Αλέξανδρος Μπιρμπίλη Μαρία & Γαβριλάκης Κώστας
19.15-19.30	ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΣΟΦΙΑ	Ομαδική Συνεργατική Μεντορία (Peer Group Mentoring): Σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση του μοντέλου μέσω συνεργατικής έρευνας δράσης για την επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών	Δόμνα Κακανά Βασίλης Τσάφος & Ελένη Κατσαρού
19.30-19.50	ΣΥΖΗΤΗΣΗ		

19.50-21.20	3η Συνεδρία Συντονίστρια: Μαρία Παπαδοπούλου		
	Υποψήφιος/α Διδάκτορας/ισσα Μεταδιδάκτορας/ισσα	Τίτλος Διδακτορικής Διατριβής	3μελής Συμβουλευτική Επιτροπή
19.50-20.05	ΜΠΙΖΩΤΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	<i>Αξιοποίηση της παιχνιδιοποίησης για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε τμήματα υποδοχής μέσω της εργασιοκεντρικής προσέγγισης</i>	Μαρία Παπαδοπούλου Γιώργος Ανδρουλάκης & Κατερίνα Μακρή
20.05-20.20	ΓΟΥΡΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ	<i>Κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών Δημοτικού για τα δικαιώματα του παιδιού.</i>	Μαρία Γκέκα Μαρία Παπανδρέου & Κορίνα Χατζηνικολάου
20.20-20.35	ΤΖΙΟΥΒΑΡΑ ΜΑΡΙΑ-ΡΑΦΑΕΛΑ	<i>Μελέτη των εκπαιδευτικών ανισοτήτων σε περιόδους κρίσεων: Διερευνώντας τις απόψεις και τις εμπειρίες των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία την περίοδο της πανδημίας Covid-19 στην Ελλάδα</i>	Δόμνα Κακανά Μαρία Παπανδρέου & Αργύρης Κυρίδης

20.35- 20.50	ΛΥΤΡΙΒΗ ΦΩΤΕΙΝΗ	Πρακτικές γραμματισμού παιδιών πρώτης σχολικής ηλικίας σε ψηφιακά περιβάλλοντα	Μαρία Παπαδοπούλου, Ελένη Γκανά & Σταυρούλα Κίτσιου
20.50 21.20	ΣΥΖΗΤΗΣΗ		

2.2. Σάββατο 27 Ιανουαρίου 2024

10.00 - 11.30	1η Συνεδρία Συντονίστρια: Χαρά Κανάρη		
	Υποψήφιος/α Διδάκτορας/ισσα Μεταδιδάκτορας/ισσα	Τίτλος Διδακτορικής Διατριβής	3μελής Συμβουλευτική Επιτροπή
10.00- 10.15	ΔΛΤΙΝΗ ΤΑΤΙΑΝΑ	<i>Δυτικά πολιτισμικά δάνεια στον υλικό πολιτισμό της Σοβιετικής Ένωσης (1945-1991). Ιστορικός γραμματισμός και κριτικός σχεδιασμός</i>	Ιφιγένεια Βαμβακίδου Γεώργιος Λιαμάδης & Αργύρης Κυρίδης
10.15- 10.30	ΕΡΡΕΡΑ-ΦΩΤΙΟΥ ΗΛΙΑΝΑ	<i>Δημόσια ιστορία, ο ρόλος του μουσείου στην πρόσληψη ιστορικών εννοιών και αξιών ως ιστορικός γραμματισμός. Μελέτη περίπτωσης, Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης</i>	Ιφιγένεια Βαμβακίδου Χαρά Κανάρη & Κωνσταντίνος Τσιούμης
10.30- 10.45	ΜΠΡΕΝΤΑΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ	<i>Αρχαιακό υλικό (1927 — 1961) Μιχάλη Πατέλη, εξόριστοι και εξόριστες του Έβρου στη Μακρόνησο. Προσέγγιση της τοπικής ιστορίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση</i>	Ιφιγένεια Βαμβακίδου Αναστασία Δημητρίου & Κωνσταντίνος Τσιούμης

10.45-11.00	ΓΙΑΛΑΤΖΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ	Ιστορικές και διασημειωτικές μεταμορφώσεις στο έργο του <i>Apuleius</i> (124 – 170 μ.Χ.) και του <i>Jean De La Fontaine</i> (1621 — 1695 μ.Χ.)	Ιφιγένεια Βαμβακίδου Karin Boklund & Ευάγγελος Κουρδής
11.00-11.30	ΣΥΖΗΤΗΣΗ		

11.30-13.00	2η Συνεδρία Συντονίστρια: Μαρία Μπιρμπίλη		
	Υποψήφιος/α Διδάκτορας/ισσα Μεταδιδάκτορας/ισσα	Τίτλος Διδακτορικής Διατριβής	3μελής Συμβουλευτική Επιτροπή
11.30-11.45	ΤΣΑΡΟΥΧΑ ΜΑΡΙΑ	<i>Μαζικά Ανοιχτά Διαδικτυακά Προγράμματα στην επαγγελματική ανάπτυξη: Προσδοκίες και ανάγκες εκπαιδευτικών στον ελληνικό χώρο</i>	Μαρία Μπιρμπίλη Αργύρης Κυρίδης & Μαρία Παυλή-Κορρέ
11.45-12.00	ΤΣΙΠΙΤΣΟΥΔΗ ΑΝΑΤΟΛΗ	<i>Η περιβαλλοντική εκπαίδευση για την αειφορία ως πλαίσιο συμπερίληψης παιδιών με ήπια νοητική καθυστέρηση: μελέτη των στάσεων, των απόψεων και των διδακτικών πρακτικών εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης</i>	Αναστασία Δημητρίου Έλια Χρηστίδου & Κώστας Βουγιούκας

<p>12.00- 12.15</p>	<p><u>ΣΑΡΟΓΛΟΥ</u> <u>ΠΑΣΧΑΛΗΣ</u></p>	<p><i>Κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών Δημοτικού για την έννοια της μάθησης: Ο ρόλος των σχολικών εγχειριδίων και των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωσή τους</i></p>	<p>Μαρία Γκέκα Μαρία Παπανδρέου & Δημήτρης Πνευματικός</p>
<p>12.15- 13.00</p>	<p>ΣΥΖΗΤΗΣΗ</p>		

3. ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ.

3.1. ΑΛΤΙΝΗ ΤΑΤΙΑΝΑ. Δυτικά πολιτισμικά δάνεια στον υλικό πολιτισμό της Σοβιετικής Ένωσης (1945-1991). Ιστορικός γραμματισμός και κριτικός σχεδιασμός.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΤΙΝΗ

Νηπιαγωγός, Εικαστικός

Επιβλέπουσα: Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: σοβιετικά αντικείμενα, πολιτισμικά δάνεια, ιδεολογία, σημειωτική, κριτικός σχεδιασμός

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Στην έρευνα επιχειρείται η ιστορική, σημειολογική και ιδεολογική ανάλυση μορφοπλαστικών δυτικών δανείων στον βιομηχανισμό σχεδιασμό σοβιετικών χρηστικών αντικειμένων την περίοδο 1945-1991. Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται σύγκριση των σοβιετικών βιομηχανικών προϊόντων με αντίστοιχα δυτικά ως προς τα μορφολογικά χαρακτηριστικά που επηρέασαν τον σχεδιασμό τους. Επιπλέον διερευνάται η ιστορική, ιδεολογική και πολιτισμική διάσταση αυτών των προϊόντων και πραγματοποιείται η δημιουργία οδηγού *critical design* για αξιοποίηση και εφαρμογή στην εκπαιδευτική διαδικασία με στόχο τον ιστορικό γραμματισμό των μαθητών/τριών μέσα από τον σχεδιασμό βιομηχανικών προϊόντων.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της έρευνας είναι η ανάδειξη της προσπάθειας των Σοβιετικών για την εκ νέου νοηματοδότηση του εθνικού τους αφηγήματος (Horne, 1984: 56) μέσα από πολιτισμικά και ιδεολογικά προτάγματα για την ισχυροποίηση του εθνικού εαυτού (Smith, 1999: 49) και την κατασκευή μιας δυναμικής, ενιαίας και συλλογικής εθνικής αφήγησης (Hooper-Greenhill, 2000: 28).

Μέθοδος

Ψηφιακή αναζήτηση σοβιετικών χρηστικών αντικειμένων από τη συλλογή του Μουσείου Design της Μόσχας (<https://www.designmag.gr/design-rusky/7004>), σε μουσειακές συλλογές ή και εκθέσεις δυτικών χωρών, σε διαφημίσεις περιοδικών της αντίστοιχης εποχής. Για την τεκμηρίωση και ανάλυση του ερευνητικού υλικού ως ιστορικού δημόσιου αρχείου επιλέγεται η θεματική και η σημειολογική ανάλυση (Barthes, 2007). Η ιδεολογία του καταναλωτισμού περιορίζει τα αντικείμενα στη «συμβολική αξία» τους, δημιουργώντας νοήματα μέσα από τη χειραγώγηση των ενδιαφερόμενων ομάδων με τη χρήση τεχνικών που αξιοποιούνται από τις καπιταλιστικές κοινωνίες.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Συλλογή δεδομένων

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... σε στοιχεία που αφορούν την πρόοδο και τους περιορισμούς της συγκεκριμένης έρευνας. Αναφορικά με τα θεωρητικά κεφάλαια που έχουν διεκπεραιωθεί μέχρι σήμερα, θα εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο αυτά διευκόλυναν την εξέλιξη της ανάλυσης των αντικειμένων και τη διεξαγωγή των αρχικών συμπερασμάτων. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι η μελέτη και συγγραφή του ιστορικού και ιδεολογικού συγκείμενου καθώς και η ιστορία του σοβιετικού και δυτικού design λειτούργησαν επικουρικά στην οριστικοποίηση των αντιπροσωπευτικών αντικειμένων που εντάχθηκαν σε κάθε κατηγορία ανάλυσης. Επιπλέον, έγινε επιλογή των κατηγοριών που προκρίνονται προς διερεύνηση και εφαρμόστηκε το σημειωτικό μοντέλο ανάλυσης. Αυτό βοήθησε στη σύγκριση μέρους των αντικειμένων από την οποία προέκυψαν βασικές παρατηρήσεις σχετικά με την ευρύτερη φιλοσοφία σχεδιασμού της Σοβιετικής Ένωσης και της Δύσης.

Ένας περιορισμός που συνεχίζει να υφίσταται είναι, σε κάποιες περιπτώσεις, η δυσκολία εύρεσης των δυτικών αντικειμένων που αποτέλεσαν δάνειο για τα αντίστοιχα σοβιετικά. Αυτό συμβαίνει καθώς απαιτείται ευρεία μελέτη με σκοπό τη γνώση του συνόλου των ιστορικών αντικειμένων και του παγκόσμιου design για να επιτευχθεί ο συσχετισμός, ο οποίος συχνά δεν είναι προφανής (π.χ. σχεδιαστικό

δάνειο κασετόφωνου αποτέλεσε το design από καντράν αυτοκινήτου) και καθιστά το στάδιο αυτό ιδιαίτερα χρονοβόρο.

Ακόμα, η αναγκαστική τροποποίηση του αρχικού χρονοδιαγράμματος λόγω των περιορισμών της έρευνας αλλά και εξωγενών συνθηκών οδήγησε σε επαναπροσδιορισμό των προθεσμιών και σε περαιτέρω ευελιξία στην προσέγγιση των ερευνητικών ερωτημάτων.

Τέλος, στο στάδιο αυτό της διατριβής βοήθησαν τόσο η έρευνα με τίτλο «Παιχνίδια αφαιρετικής μορφής αποδομούν έμφυλα και κοινωνικά στερεότυπα» που έγινε σε συνεργασία με τον κ. Λιαμάδη όσο και η έρευνα με τίτλο «Μαθητές παρατηρούν το παρελθόν και σχεδιάζουν για το μέλλον» σε συνεργασία με την κ. Βαμβακίδου. Η πρώτη έρευνα συνέβαλε στην κατανόηση των τρόπων με τους οποίους ο σχεδιασμός των παιχνιδιών δύναται να αναπτύξει ή να περιορίσει τη φαντασία των παιδιών ενώ η δεύτερη έρευνα βρίσκεται σε εξέλιξη και παρέχει δεδομένα για την ένταξη των ιστορικών αντικειμένων και του critical design ως διαθεματικής προσέγγισης στο νηπιαγωγείο.

3.2. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΣΟΦΙΑ. Ομαδική Συνεργατική Μεντορία (Peer Group Mentoring): Σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση του μοντέλου μέσω συνεργατικής έρευνας δράσης για την επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών.

ΣΟΦΙΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

Νηπιαγωγός

Επιβλέπουσα: Δόμνα Κακανά, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: επαγγελματική ανάπτυξη, ομαδική συνεργατική μεντορία, συνεργατική έρευνα δράσης

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Διερευνήθηκε η έννοια, το περιεχόμενο, τα χαρακτηριστικά και οι παράγοντες που διαμορφώνουν την επαγγελματική ανάπτυξη (ΕΑ) του/της εκπαιδευτικού. Μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αναδείχθηκε η σημασία συνεργατικών και ενεργητικών ερευνητικών παραδειγμάτων για την ΕΑ. Προτείνουμε λοιπόν το μοντέλο της ομαδικής συνεργατικής μεντορίας (ΟΣΜ) που συνδέεται με την έννοια της ενοποιημένης παιδαγωγικής (integrated pedagogy) και ενσωματώνει τις μορφές της τυπικής, άτυπης και μη τυπικής μάθησης, μέσω της αξιοποίησης του κριτικού κονστρουκτιβισμού ως βασική θεωρητική του αρχή. Παράλληλα, μελετήθηκε η συνεργατική έρευνα δράσης (ΣΕΔ) που αναδεικνύει το μοντέλο του/της εκπαιδευτικού ως ερευνητή/τριας, όπου εμπλέκεται ο/η ίδιος/α σε μίαςυστηματική έρευνα δράσης στο σχολικό περιβάλλον, καθώς αποτελεί πλέον σημαντική έννοια για τον σχεδιασμό μοντέλων ΕΑ των εκπαιδευτικών.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της ΔΔ είναι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αξιολόγηση του μοντέλου της ΟΣΜ στην εκπαιδευτική πράξη, μέσω ΣΕΔ για την ΕΑ των εκπαιδευτικών και προέκυψαν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- 1) Πώς αναπτύχθηκε η μεντορική σχέση κατά τη διάρκεια του προγράμματος της ΟΣΜ;
- 2) Ποια ήταν η πορεία της ΣΕΔ κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του προγράμματος της ΟΣΜ;
- 3) Ποια η επίδραση του προγράμματος στην ΕΑ των νηπιαγωγών;
- 4) Ποιες είναι οι απόψεις των νηπιαγωγών για τον ρόλο του αναστοχασμού στο πρόγραμμα και την επίδρασή του στην ΕΑ τους;
- 5) Πώς βίωσαν οι εκπαιδευτικοί την εμπειρία της εξ αποστάσεως εφαρμογής του προγράμματος;

Μέθοδος

Το μοντέλο της ΟΣΜ υλοποιήθηκε σε ομάδα 15 νηπιαγωγών και η διάρκειά του ήταν ένα ακαδημαϊκό έτος. Η ομάδα πραγματοποιούσε συναντήσεις 2 φορές τον μήνα. Παράλληλα, λειτούργησε ασύγχρονη πλατφόρμα, όπου υπήρχε διαθέσιμο υλικό για το θέμα/προβληματισμό που επέλεξε η ομάδα να ασχοληθεί. Η ερευνήτρια ανέλαβε τον ρόλο της μεντόρισσας του προγράμματος της ΟΣΜ, όπου μέσω ΣΕΔ σχεδιάζονταν και υλοποιούνταν οι στόχοι σχετικά με τους προβληματισμούς που αναδεικνύονταν κατά τις συναντήσεις της ομάδας. Για τη συλλογή των δεδομένων αξιοποιήθηκε: α) η αρχική και β) η τελική ατομική ημιδομημένη συνέντευξη κάθε μέλους, γ) η ηχογράφηση των συναντήσεων, δ) το αναστοχαστικό ημερολόγιο μέλους, ε) το αναστοχαστικό ημερολόγιο της ερευνήτριας-μεντόρισσας, και στ) το ερωτηματολόγιο αξιολόγησης κάθε συνάντησης.

Αποτελέσματα

Η ΕΑ συνδέεται με ποικίλους τομείς της επαγγελματικής και προσωπικής ζωής των εκπαιδευτικών. Πριν την εφαρμογή του προγράμματος ο ρόλος του/της μέντορα/ισσας αναδεικνύεται σημαντικός κυρίως στις πρώτες φάσεις της καριέρας. Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, αναγνωρίστηκε η σημασία του ρόλου σε όλες τις φάσεις της καριέρας τους. Πριν το πρόγραμμα δεν επέλεγαν επιμορφωτικό πρόγραμμα βάσει μεθόδου, μετά το τέλος του προγράμματος φαίνεται ότι η μέθοδος επιμόρφωσης αποτελεί κριτήριο επιλογής. Αναδείχθηκε η σημασία της αναστοχαστικής διαδικασίας και παρατηρήθηκε βελτίωση στον τρόπο αναστοχασμού των εκπαιδευτικών πριν και μετά την υλοποίηση του

προγράμματος. Πριν την εφαρμογή του προγράμματος προτιμούσαν τη διά ζώσης διαδικασία, μετά το πρόγραμμα πρότειναν μικτή μέθοδο υλοποίησης, με κυρίως εξ αποστάσεως συναντήσεις και λιγότερες διά ζώσης.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Επεξεργασία-ανάλυση δεδομένων

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... στη διαδικασία ανάλυσης των δεδομένων καθώς και σε κάποια πρώτα αποτελέσματα από τα ερευνητικά εργαλεία της αρχικής και τελικής ημιδομημένης συνέντευξης και των αναστοχαστικών ημερολογίων των νηπιαγωγών. Επιπλέον, θα αναφερθούν δυσκολίες και προβληματισμοί σχετικά με τα συγκεκριμένα ερευνητικά εργαλεία που αξιοποιήθηκαν.

3.3. ΓΙΑΛΑΤΖΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. Ιστορικές και διασημειωτικές μεταμορφώσεις στο έργο του Apuleius (124 – 170 μ.Χ.) και του Jean De La Fontaine (1621 — 1695 μ.Χ.).

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΓΙΑΛΑΤΖΗ

Φιλολόγος Γαλλικής Γλώσσας (ΑΠΘ)

Επιβλέπουσα: Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: ιστορικότητα, παραμύθι της ψυχής, σημειωτική αφηγηματολογία, διασημειωτικότητα, ζωγραφική

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Ανάλυση του παραμυθιού της Ψυχής τοποθετημένο σε ένα ισχυρό ιστορικό πλαίσιο, καθώς τα παραμύθια θεωρούνται σημαντικά στην προσχολική εκπαίδευση και άρα μια έρευνα βασισμένη σε μια συστηματική σημειωτική μέθοδο είναι ικανή να παρουσιάσει με συγκεκριμένα αποτελέσματα τι είδους μήνυμα ή μηνύματα μπορούν να μεταφέρουν τα παραμύθια στο πέρασμα του χρόνου

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Αν τα παραμύθια αλλάζουν ανάλογα με την εποχή και την κοινωνία του συγγραφέα τους, τότε είναι ενδιαφέρον να μελετηθεί πώς λειτουργεί το παραμύθι της Ψυχής σε διαφορετικές ιστορικές κοινωνίες μέσω μιας συγκεκριμένης μεθοδολογίας ανάλυσης κειμένων.

Μέθοδος

Σημειωτική αφηγηματολογία του Algirdas - Julien Greimas ως μέθοδος ανάλυσης κειμένων γλωσσικών και μη γλωσσικών (λογοτεχνία και ζωγραφική).

Αποτελέσματα

Για να διαμορφωθεί μια συζήτηση για τα παραμύθια στην εκπαίδευση και να οριστεί ο εκπαιδευτικός τους ρόλος, κρίνεται αναγκαίο να αναλυθούν τα κείμενα

για να γίνει αντιληπτός ο λόγος που αρθρώνουν σε διαφορετικές ιστορικές κοινωνίες.

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... σε μια παρουσίαση της μεθόδου ανάλυσης κειμένων, δηλαδή της μεθοδολογίας της σημειωτικής αφηγηματολογίας του Greimas, στην παρουσίαση της ανάλυσης κειμένων για το παραμύθι/μύθο της Ψυχής στην εποχή του Πλάτωνα (427 π.Χ. -347 π.Χ.) και του Απουλήιου (124 - 170 μ.Χ.) και σε μια παρουσίαση για τον εκπαιδευτικό ρόλο των παραμυθιών και για τα μηνύματα που μεταφέρουν στο πέρασμα του χρόνου.

3.4. ΓΟΥΡΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ. Κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών Δημοτικού αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού: Η επίδραση ενός βιωματικού προγράμματος εκπαίδευσης στα δικαιώματα του παιδιού.

ΜΑΡΙΑ ΓΟΥΡΙΔΟΥ

Δασκάλα Γενικής Αγωγής

Επιβλέπουσα: Μαρία Γκέκα, Επίκουρη Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: κοινωνικές αναπαραστάσεις, παιδιά δημοτικού, δικαιώματα παιδιού

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Η παρούσα έρευνα υπό το πρίσμα της θεωρίας του Moscovici περί κοινωνικών αναπαραστάσεων, θα μελετήσει τις κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών/τριών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, ένας από τους στόχους της έρευνας είναι να μελετήσει ποιες είναι οι κοινωνικές αναπαραστάσεις παιδιών δημοτικού αναφορικά με τα δικαιώματα των παιδιών. Επιπλέον, ένας ακόμη στόχος είναι η διερεύνηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων για τα δικαιώματα του παιδιού αφενός των εκπαιδευτικών και αφετέρου των γονέων των παιδιών που συμμετείχαν στην έρευνα, ώστε να εντοπιστούν τυχόν ομοιότητες ή διαφοροποιήσεις στο αναπαραστασιακό τους περιεχόμενο.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Η εν λόγω διδακτορική διατριβή σκοπεύει να διερευνήσει το αναπαραστατικό περιεχόμενο των δικαιωμάτων του παιδιού σε μαθητές/τριες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα ερευνητικά ερωτήματα θα μπορούσαν να διαμορφωθούν ως εξής:

- 1) Ποιο είναι το περιεχόμενο της κοινωνικής αναπαράστασης των μαθητών/τριών για τα δικαιώματα του παιδιού;
- 2) Ποιες διαφοροποιήσεις ή ομοιότητες υπάρχουν ανάμεσα στο αναπαραστασιακό περιεχόμενο αφενός των μαθητών/τριών δημοτικού και αφετέρου των γονέων και εκπαιδευτικών τους, αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού;
- 3) Πώς διαφοροποιείται το αναπαραστασιακό περιεχόμενο των μαθητών/τριών για τα δικαιώματα του παιδιού αναλόγως της ηλικίας και του φύλου των μαθητών/τριών;

Μέθοδος

Η παρούσα έρευνα προτείνεται να διεξαχθεί σε μαθητές/τριες δημοτικού σχολείου και ειδικότερα σε μαθητές/τριες Δ' και ΣΤ' δημοτικού. Όσον αφορά τα μεθοδολογικά εργαλεία, προτείνεται η εφαρμογή μιας πολυμεθοδολογικής διαδικασίας με τη χρήση κατά βάση ποιοτικών μεθοδολογικών εργαλείων όπως σκίτσων-γραφικών εργαλείων (ζωγραφιών), συνεντεύξεων, ελεύθερων ειρμών και βινιετών.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Αναζήτηση βιβλιογραφίας / βιβλιογραφική ανασκόπηση προσδιορισμός / καθορισμός θέματος. Προσδιορισμός / καθορισμός μεθόδου. Συλλογή δεδομένων.

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... σε ζητήματα που αφορούν τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη μελέτη και διερεύνηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων για τα δικαιώματα του παιδιού τόσο στα παιδιά όσο και στους ενήλικες που αποτέλεσαν το δείγμα.

3.5.ΕΡΡΕΡΑ-ΦΩΤΙΟΥ ΗΛΙΑΝΑ. Δημόσια ιστορία, ο ρόλος του μουσείου στην πρόσληψη ιστορικών εννοιών και αξιών ως ιστορικός γραμματισμός.
Μελέτη περίπτωσης, Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης.

ΗΛΙΑΝΑ ΕΡΡΕΡΑ-ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνη σχολικών ξεναγήσεων Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης

Επιβλέπουσα: Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: ιστορικός γραμματισμός, δημόσια ιστορία, Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Αντικείμενο της διδακτορικής διατριβής είναι η χρήση και η αξιοποίηση των ιστορικών πηγών από τη δημόσια ιστορία, όπως αυτή παραγεται στο Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Μας απασχολεί η μουσειακή εκπαίδευση, που δομείται ως επίσκεψη σε ένα μουσείο που προέκυψε από παροτρύνηση ή ατομική πρωτοβουλία. Η μουσειακή εκπαίδευση απευθύνεται σε όλους ανεξαρτητως φύλου, ηλικίας ή καταγωγής (Αλεξάκη, 2002:179). Στοχεύουμε στην ιστορία του τόπου της πόλης της Θεσσαλονίκης ως τοπική ιστορία γιατί ορίζεται πλέον ως ξεχωριστό πεδίο μελέτης μετά τη σχολή των Annales. Το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης προβάλλει την Ιστορία ως ζωντανή μέσω προσωπικών μαρτυριών σε πολυτροπικό υλικό διήγησης. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι να εξετάσουμε κατά ποσο μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα που πραγματοποιήθηκαν στο Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης, οι μαθητές/τριες κατανόησαν τον ρόλο της τοπικής ιστορίας. Στόχος είναι η παρατήρηση των αντιδράσεων των μαθητών/τριών στο μουσείο μέσα από μια ξεναγήση. Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της παρουσίας εργασίας είναι μικτή (Αθανασίου, 2007).

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Στο πεδίο αυτών των μεθοδολογικών ζητημάτων αναρωτιόμαστε:

- 1) Για τη χρήση και αξιοποίηση των ιστορικών πηγών στο Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης.

- 2) Ποια είδη πηγών επιλέγονται, γιατί και πώς συμβάλλουν στην πρόσληψη ιστορικών εννοιών και αξιών στη δημόσια ιστορία;
- 3) Πώς παράγεται/αναπαράγεται στο Μουσείο η εβραϊκότητα σε συνάρτηση με την τοπικότητα, με την ελληνικότητα, με τον αποκλεισμό;
- 4) Ποια δημόσια ιστορία παράγεται και αναπαράγεται από το Μουσείο για τον εβραϊκό πληθυσμό και την ιστορία της πόλης;
- 5) Ποιες είναι οι έννοιες της ιστορίας που αναδεικνύονται στην έκθεση των πηγών στο Μουσείο;
- 6) Με ποια μεθοδολογικά και άλλα ζητήματα σχετίζονται, ποιες από αυτές κρίνονται επιλέξιμες για το Μουσείο, για ποιους λόγους, με ποια κριτήρια, για ποιο Μουσείο, για ποια κοινωνική ομάδα, τάξη, φύλο; Ποιος επιλέγει; Πολλά από τα παραπάνω ερωτήματα και άλλα που τα ακολουθούν μένουν ακόμα αναπάντητα, ανοικτά στην επιστημονική, εκπαιδευτική κοινότητα και στις κοινωνικές εξελίξεις.

Μέθοδος

Η συγκεκριμένη διατριβή θα εφαρμόσει μικτή ανάλυση ως ποιοτική και ποσοτική σε κείμενα, ευρήματα, εκθέματα και στις απαντήσεις των παιδιών μέσω της χρήσης του οπτικού ερωτηματολογίου. Ακολουθούμε τη διερευνητική μέθοδο, γιατί αναζητούμε αναπαραστάσεις, στάσεις, αντιλήψεις, κίνητρα καθώς και δεδομένα της συμπεριφοράς των ατόμων. Στόχος της είναι η ολιστική κατανόηση μετά από διερεύνηση της εμπειρίας των ατόμων, καθώς και τα υποκειμενικά νοήματα που τη στοιχειοθετούν. Αναφέρεται στη συστηματική διερεύνηση φαινομένων με τη χρήση στατιστικών μεθόδων και αριθμητικών δεδομένων. Συνήθως το δείγμα παρατηρήσεων που λαμβάνεται είναι αντιπροσωπευτικό και εκείνο που επιδιώκεται είναι η γενίκευση των ευρημάτων στον ευρύτερο πληθυσμό. Η συλλογή δεδομένων γίνεται με τη χρήση ερωτηματολογίων διά ζώσης ή εξ αποστάσεως. Έτσι, το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης αποτελεί μια μεμονωμένη περίπτωση, η οποία αναδεικνύεται ως εκπαιδευτικός παράγοντας για παιδιά ηλικίας 8-17 ετών.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... σε ζητήματα που αφορούν την πραγματοποίηση συναντήσεων μέσω της πλατφόρμας ZOOM για τη δημιουργία οπτικού ερωτηματολογίου και για απαντήσεις στα ερωτήματα και τις απορίες της υποψήφιας διδακτόρισσας, στη συμμετοχή της υποψήφιας διδακτόρισσας στις εξεταστικές του Τ.Ε.Π.Α.Ε. και σε σχετικό με τη διατριβή κείμενο που είναι υπό δημοσίευση. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν ζητήματα όπως η δυσκολία στη συμμετοχή δημοτικών σχολείων, αν και συμμετείχαν σχολεία όλων των βαθμίδων, στη συλλογή ερωτηματολογίων (260 σε αριθμό) με ένα ερωτηματολόγιο για όλες τις ηλικίες. Θα αναφερθούν δυσκολίες όπως η δυσκολία κατηγοριοποίησης των απαντήσεων των παιδιών, ώστε να βγει συμπέρασμα και η δυσκολία στην ποιοτική ανάλυση των ερωτηματολογίων. Θετικό ήταν ότι η συλλογή ερωτηματολογίων στο Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης πραγματοποιήθηκε από τον Ιανουάριο μέχρι τον Μάιο του 2023, διότι λόγω του πολέμου στο Ισραήλ τον Οκτώβριο του 2023 πολλά σχολεία ακύρωσαν την επίσκεψή τους. Επίσης, η συλλογή των ερωτηματολογίων έγινε με σχετική ευκολία, καθώς τα σχολεία ανταποκρίθηκαν θετικά στη συμμετοχή της έρευνας.

3.6. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ ΗΡΩ. Σύζευξη παιχνιδιού και μάθησης στις φυσικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά (STEM) στην προσχολική εκπαίδευση: Επιμορφωτικές ανάγκες και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας.

ΗΡΩ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Νηπιαγωγός

Επιβλέπουσα: Γλυκερία Φραγκιαδάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: παιχνίδι, STEM, προσχολική εκπαίδευση

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο Η σημασία και η αποτελεσματικότητα του παιχνιδιού βρίσκεται όλο και περισσότερο στο επίκεντρο των ερευνών, ενώ παρατηρείται και μια αυξημένη προσπάθεια σύζευξης παιχνιδιού και STEM στην προσχολική ηλικία (Fragkiadaki et al., 2022· Magnusson & Pramling, 2018· Stephenson et al., 2021). Ωστόσο, πολλές από αυτές τις έρευνες προέρχονται κυρίως από play-based σχολεία ενώ σε άλλες το παιχνίδι χρησιμοποιείται απλώς σαν κίνητρο εστιάζοντας αποκλειστικά στην απόκτηση της γνώσης (Bulunuz, 2013· Fleeer, 2019· Sliogeris & Almeida, 2019). Συνεπώς, παρότι οι έρευνες για τη σύζευξη παιχνιδιού και STEM τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί δεν υπάρχει οργανωμένη προσπάθεια διερεύνησης της διαλεκτικής συσχέτισής τους, ειδικά σε εκπαιδευτικά πλαίσια βασισμένα στις έννοιες.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της ΔΔ είναι να δημιουργήσει ένα μοντέλο με το οποίο οι εκπαιδευτικοί θα εξασφαλίζουν την ισορροπημένη σύζευξη παιχνιδιού και STEM και αποσκοπεί να διερευνήσει τα παρακάτω ερωτήματα:

1) Ποιες είναι οι ιδέες, οι στάσεις και οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας για το STEM, το παιχνίδι ως μέσο μάθησης καθώς και τη σύζευξή τους;

2) Ποια τα χαρακτηριστικά ενός προγράμματος επαγγελματικής ανάπτυξης ώστε να ανταποκριθεί στις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σχετικά με τη διδασκαλία STEM μέσα από το παιχνίδι στο νηπιαγωγείο;

3) Ποιες παιδαγωγικές επιλογές και πρακτικές δημιουργούν τις συνθήκες για τη διαλεκτική συσχέτιση μεταξύ παιχνιδιού και STEM στην εκπαιδευτική καθημερινότητα του νηπιαγωγείου;

Μέθοδος

Στο πρώτο στάδιο της έρευνας θα πραγματοποιηθεί συλλογή ποσοτικών δεδομένων μέσω ερωτηματολογίου που θα διανεμηθεί ηλεκτρονικά σε νηπιαγωγούς. Το δεύτερο στάδιο θα αναπτυχθεί με βάση τη μέθοδο του εκπαιδευτικού πειράματος (Educational Experiment) (Hedegaard, 2008) κατά το οποίο ερευνητές/τριες και εκπαιδευτικοί συνεργάζονται στοχεύοντας να βελτιώσουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Αρχικά, 5-7 εκπαιδευτικοί θα λάβουν μέρος στο πρόγραμμα επαγγελματικής ανάπτυξης. Στη συνέχεια, μέσω της συνεργασίας νηπιαγωγών-ερευνήτριας στην τάξη στόχος θα είναι η δημιουργία του μοντέλου που επιτυγχάνει τη διαλεκτική συσχέτιση μεταξύ παιχνιδιού και μάθησης STEM. Τέλος, κατά τη διάρκεια ολόκληρου του δεύτερου σταδίου θα πραγματοποιηθούν συνεντεύξεις με focus groups καθώς και stimulated recall interviews.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Αναζήτηση βιβλιογραφίας/βιβλιογραφική ανασκόπηση. Προσδιορισμός καθορισμός δείγματος έρευνας.

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... κατά τη διάρκεια της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και τον ακριβή προσδιορισμό του θέματος παρουσιάστηκαν οι παρακάτω προβληματισμοί οι οποίοι θα συζητηθούν στην παρουσίαση.

- Δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός και σαφής ορισμός του τι είναι παιχνίδι και για τον λόγο αυτό θέσαμε κριτήρια περιορισμού.
- Δεν υπάρχει σαφής ορισμός του τι είναι STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) καθώς έχουν δοθεί διάφορες ερμηνείες.

3.7. ΛΥΤΡΙΒΗ ΦΩΤΕΙΝΗ. Πρακτικές γραμματισμού παιδιών πρώτης σχολικής ηλικίας σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΛΥΤΡΙΒΗ

Εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκπαίδευσης – Δασκάλα (Οργανική θέση Αρκαδία)

Επιβλέπουσα: Μαρία Παπαδοπούλου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: γραμματισμός, ψηφιακός γραμματισμός, άτυπες πρακτικές, οικογένεια, συνύπαρξη

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Η μάθηση είναι άρρηκτα συνυφασμένη και επηρεάζεται από το κοινωνικόγίγνεσθαι, με την οικοδόμηση της νέας γνώσης να περιλαμβάνει πολύσημειωτικές/πολυτροπικές πρακτικές γραμματισμού που στοχεύουν στην κατασκευή και διαπραγμάτευση νοήματος, μέσω ποικίλων κειμενικών ειδών, εντός και εκτός σχολικού πλαισίου (Baynham, & Prinsloo, 2009· Gee, 2012· Sindoni & Moschini, 2021). Στη σύγχρονη πραγματικότητα, τα επικοινωνιακά περιβάλλοντα, αναδιαμορφώθηκαν δημιουργώντας μια πολυγλωσσική/ πολυπολιτισμική παλέτα με πληθώρα σημειωτικών, ψηφιακών και μη, πηγών νοήματος τις οποίες τα παιδιά αξιοποιούν πολύ πριν εισέλθουν στο σχολικό περιβάλλον. Σε αυτό το πλαίσιο, η αναγνώριση και αξιοποίηση των δεξιοτήτων και πρακτικών που φέρουν τα παιδιά θα ήταν ιδιαίτερα σημαντική ώστε να μπορέσουν κριτικά, δημιουργικά και συνεργατικά να οικοδομήσουν νέα γνώση.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Η διερεύνηση των άτυπων πρακτικών γραμματισμού που φέρουν και αναπτύσσουν στο οικογενειακό περιβάλλον του σπιτιού, μαθητές/τριες που παρακολουθούν μαθήματα τάξεων γενικής παιδείας σε ένα, τουλάχιστον, Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο.

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι τα εξής:

1) Ποια είναι τα ψηφιακά μέσα και περιβάλλοντα με τα οποία έρχονται σε καθημερινή επαφή τα παιδιά εκτός του σχολικού πλαισίου;

- 2) Τι είδους πρακτικές γραμματισμού αναπτύσσουν στα διάφορα ψηφιακά και μη περιβάλλοντα;
- 3) Ποιες δεξιότητες γραμματισμού απαιτούνται για την ενασχόληση των παιδιών με ψηφιακές/διαδικτυακές και μη εφαρμογές σε μη τυπικά περιβάλλοντα μάθησης (σπίτι);
- 4) Διαφοροποιούνται οι πρακτικές γραμματισμού των παιδιών ανάλογα με την κοινωνικο-πολιτισμική ομάδα στην οποία ανήκουν;

Μέθοδος

Ποιοτική Εθνογραφική Έρευνα

Εργαλεία:

- Μη-συμμετοχικές Επιτόπιες παρατηρήσεις με χρήση φωτογραφιών/σημειώσεων πεδίου (οικογένεια-σχολείο?)
- Ημι-δομημένες συνεντεύξεις
  - γονείς/κηδεμόνες
  - παιδιά
- Ημερολόγια σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή
  - γονείς/κηδεμόνες
  - ερευνήτρια

Ανάλυση Δεδομένων:

Θεματική Ανάλυση

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Αναζήτηση βιβλιογραφίας/ βιβλιογραφική ανασκόπηση-προσδιορισμός/ καθορισμός μεθόδου.

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... Αρχικά θα αναφερθούν η έννοια του γραμματισμού και τα είδη των πρακτικών γραμματισμού που θα μελετηθούν/εξεταστούν στη διατριβή. Εν συνεχεία η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στη μεθοδολογία και πιο συγκεκριμένα θα γίνει συζήτηση της επιλογής της εθνογραφικής προσέγγισης ώστε να αναλυθούν/εξηγηθούν οι λόγοι επιλογής της συγκεκριμένης προσέγγισης για την έρευνα πεδίου. Επιπρόσθετα, θα αναφερθούν θέματα που αφορούν στην επιλογή τόσο του δείγματος (ηλικία συμμετεχόντων/ουσών) όσο και των κατάλληλων ερευνητικών εργαλείων (πρωτόκολλα συνεντεύξεων, οδηγός

καταγραφής/παρατήρησης σημειώσεων πεδίου). Τέλος, θα μοιραστούν προβληματισμοί που έχουν προκύψει και αφορούν το διπλό ρόλο (ερευνητής/ρια – εκπαιδευτικός) καθώς και στα τυχόν πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα που προκύπτουν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας.

3.8. ΜΑΒΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ. Αξιοποίηση των αποθεμάτων γνώσης υπό το πρίσμα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων μάθησης στην προσχολική ηλικία.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΑΒΙΔΟΥ

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια

Επιβλέπουσα: Δόμνα Κακανά, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: αποθέματα γνώσης, διαφοροποιημένη διδασκαλία, δεξιότητες μάθησης, έρευνα δράση

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Σύμφωνα με την κοινωνικο-πολιτισμική προσέγγιση τα παιδιά οικοδομούν Αποθέματα Γνώσης (ΑΓ), δηλαδή άτυπες γνώσεις και δεξιότητες, η εκπαιδευτική αξιοποίηση των οποίων αυξάνει την προσωπική νοηματοδότηση της μάθησης. Παράλληλα, η ανομοιογένεια των ΑΓ μεταξύ των παιδιών δημιουργεί τις προϋποθέσεις για εφαρμογή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας (ΔΔ). Παρόλο που, τόσο η προσέγγιση των ΑΓ, όσο και η ΔΔ έχει φανεί ότι έχουν θετικά μαθησιακά αποτελέσματα, ωστόσο η συνδυαστική εφαρμογή τους δεν έχει μελετηθεί, ιδιαίτερα ως προς την ανάπτυξη δεξιοτήτων μάθησης. Μία βασική δεξιότητα είναι η συνεργασία, η οποία αφορά τον σεβασμό της οπτικής των άλλων, τη διάθεση για συμβιβασμό, την αναγνώριση της συνεισφοράς του καθένα, την αναγνώριση κοινού στόχου, την εργασία από κοινού με σκοπό την επίτευξη αυτού και το μοίρασμα της ευθύνης.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Κύριος σκοπός είναι η αποτύπωση του βαθμού στον οποίο το κάθε παιδί ανέπτυξε τη συνεργατική δεξιότητα στο πλαίσιο της συμμετοχής του σε εκπαιδευτική παρέμβαση με αξιοποίηση της ΔΔ και της προσέγγισης των ΑΓ. Συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα αφορούν τον εντοπισμό του σημείου εκκίνησης της συνεργατικής δεξιότητας του κάθε παιδιού και ποιο ήταν το μαθησιακό μονοπάτι που ακολούθησε. Τέλος, διερευνάται εάν υπήρξαν τάσεις μεταξύ των παιδιών ή πιθανά μοτίβα ανάπτυξης.

Μέθοδος

Η έρευνα αξιοποίησε τη μεθοδολογία της συνεργατικής έρευνας δράσης. Συμμετέχοντες ήταν 11 παιδιά νηπιαγωγείου και μία νηπιαγωγός, η οποία συνεργάστηκε με την ερευνήτρια-διευκολύντρια. Για τη συλλογή των δεδομένων αξιοποιήθηκε η καταγραφή σε ανεκδοτική έκθεση μέσω συστηματικής παρατήρησης μαγνητοσκοπημένων στιγμιότυπων μαθησιακών εμπειριών των παιδιών (ελεύθερο παιχνίδι και δράσεις της εκπαιδευτικής παρέμβασης). Τα δεδομένα βρίσκονται υπό επεξεργασία μέσω ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου (Nvivo).

Αποτελέσματα

Τα πρώτα ευρήματα έχουν δείξει ότι το κάθε παιδί είχε διαφορετικό σημείο εκκίνησης ως προς τον βαθμό της συνεργατικότητας που επιδείκνυε και, τελικά, ακολούθησε το δικό του μονοπάτι ανάπτυξης. Επίσης, φάνηκε ότι οι διαφοροποιημένες παρεμβάσεις συνέβαλαν αφενός στην ανάδειξη των δυνατών και αδύναμων σημείων του καθένα και, αφετέρου, στην παροχή επιπλέον ευκαιριών ανάπτυξης προσαρμοσμένης στα χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... ποιο ήταν το σημείο εκκίνησης του κάθε παιδιού ως προς τη συνεργατική δεξιότητα; Ποιες πτυχές της συνεργατικής δεξιότητας αναπτύχθηκαν; Ποια ήταν η πορεία ανάπτυξης που ακολούθησε το κάθε παιδί και εάν υπήρξαν μοτίβα ανάπτυξης μεταξύ των παιδιών.

3.9. ΜΠΙΖΩΤΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ. Αξιοποίηση της παιχνιδοποίησης για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε τμήματα υποδοχής μέσω της εργασιοκεντρικής προσέγγισης.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΠΙΖΩΤΑ

Ειδική Παιδαγωγός. Αναπληρώτρια

Επιβλέπουσα: Μαρία Παπαδοπούλου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: παιχνιδοποίηση, εκπαίδευση, τμήμα υποδοχής, εργασιοκεντρική προσέγγιση

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Κατά το στάδιο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης διερευνήθηκε η διδακτική πρακτική της παιχνιδοποίησης σε συνάρτηση με τον προσφυγικό/μεταναστευτικό πληθυσμό σχολικής ηλικίας και την εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας, εντοπίζοντας το ενυπάρχον κενό στη βιβλιογραφία που καταδεικνύει ένα περιορισμένο σώμα εμπειρικής έρευνας. Εκκινώντας από τις διδακτικές θεωρίες της εκμάθησης της δεύτερης γλώσσας, η εργασιοκεντρική προσέγγιση (task-based learning, TBL) συμβάλλει θετικά στο πεδίο της παιχνιδοποίησης, καθώς εναρμονίζει το εκπαιδευτικό πλαίσιο με την κοινωνική διάσταση της γλώσσας μέσω επικοινωνιακών έργων που μπορούν να εμπλουτιστούν με πολυτροπικούς, ψηφιακούς πόρους. Στο πλαίσιο της διατριβής, η TBL επαναπροσδιορίστηκε για την ομάδα στόχο μέσα από ένα κριτικό πρίσμα.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι τα εξής:

- 1) Με ποιους τρόπους μπορεί να συμβάλει η κριτική ανάλυση αναγκών στον σχεδιασμό πολιτισμικά κατάλληλου υλικού προσανατολισμένο στην κοινωνική δράση;
- 2) Με ποιες διαδικασίες μπορεί μια παιχνιδοποιημένη εκπαιδευτική παρέμβαση βασισμένη στην εργασιοκεντρική προσέγγιση να ενσωματωθεί στο τμήμα

Υποδοχής-ZEP αποτελεσματικά; Ποιες προκλήσεις του πλαισίου επηρεάζουν την εφαρμογή της παρέμβασης;

3) Πώς επενεργούν τα παιχνιδοποιημένα σενάρια στα κίνητρα εκμάθησης της δεύτερης γλώσσας;

4) Σε ποια πεδία της χρήσης της δεύτερης γλώσσας παρατηρείται βελτίωση μέσα σε αυτή την εκπαιδευτική συνθήκη;

5) Με ποιους τρόπους ο συν-σχεδιασμός υλικού με τις/τους μαθήτριες/τές συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση των παιδιών και στη δέσμευση (επένδυση) στο έργο;

Μέθοδος

Για την υλοποίηση των στόχων της παρούσας έρευνας, τα δεδομένα θα συλλεχθούν μέσα από πολλαπλές πηγές (ημι-δομημένες συνεντεύξεις, ηχογραφήσεις, παρατήρηση, σημειώσεις πεδίου, artifacts, λήψη φωτογραφικού υλικού και συνεδρίες παιχνιδιού) στο πλαίσιο του τυπικού προγράμματος εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν τα παιδιά με προσφυγική ή/και μεταναστευτική εμπειρία, ώστε να εντοπιστούν τα επίπεδα γλωσσομάθειας και τα κίνητρα εκμάθησης της δεύτερης γλώσσας. Συγκεκριμένα, η ομάδα στόχος της έρευνας είναι παιδιά με αναδυόμενη πολυγλωσσία, ηλικίας 8-12 χρονών, που παρακολουθούν τα τμήματα Υποδοχής-ZEP της τυπικής εκπαίδευσης. Τα δεδομένα που θα εξαχθούν θα συμβάλουν στον σχεδιασμό πλάνων μαθημάτων, τα οποία θα υλοποιηθούν μέσω έρευνας δράσης (action research).

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Προσδιορισμός/ καθορισμός μεθόδου

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... στο κομμάτι της μεθοδολογίας και τους προβληματισμούς που τέθηκαν σε όλο το εύρος του σχεδιασμού της σε συνάρτηση με την ομάδα στόχο. Θα παρουσιαστούν τα επιλεγμένα εργαλεία συλλογής δεδομένων και θα αναλυθεί η συμβολή τους στην έρευνα. Συγκεκριμένα, θα αναλυθεί η επιστημολογική επιλογή μιας κριτικής ανάλυσης αναγκών και ο σχεδιασμός άτυπου διαγνωστικού τεστ αποτίμησης της γλώσσας που θα περιλαμβάνει τη χρήση «κωδίκων» (φωτογραφία, βίντεο, κολάζ), ώστε να αποτυπωθεί η κοινωνική διάστασή της. Επιπλέον, θα συζητηθεί η χρήση

ψηφιακών παιχνιδιών ως εργαλεία συλλογής δεδομένων, εν είδει συνεδριών παιχνιδιού. Θα διερευνηθεί πώς η έρευνα δράσης που θα πραγματοποιηθεί σε πιλοτικό στάδιο με την εφαρμογή του παιχνιδοποιημένου έργου, μετουσιώνεται σε συμμετοχική έρευνα δράσης που εμπλέκει ενεργά τους/τις μαθητές/τριες και προσανατολίζεται προς την κοινωνική δράση. Τέλος, θέματα δεοντολογίας για τη διεξαγωγή έρευνας με τον εν λόγω πληθυσμό θα συζητηθούν.

3.10. ΜΠΡΕΝΤΑΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Αρχειακό Υλικό (1927 — 1961) Μιχάλη Πατέλη, εξόριστοι και εξόριστες του Έβρου στη Μακρόνησο. Προσέγγιση της τοπικής ιστορίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΠΡΕΝΤΑΣ

Εκπαιδευτικός ΠΕ60

Επιβλέπουσα: Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: τοπική ιστορία, Μακρόνησος, Σουφλί, ιστορικός γραμματισμός

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Η διατριβή αφορά σε αρχειακή έρευνα αδημοσίευτου υλικού, συλλογής του Μ. Πατέλη. Πρόκειται για ποιοτικό γλωσσικό υλικό, επιστολές εξόριστων ανδρών και γυναικών από το Σουφλί της Θράκης, με σημείο εντοπισμού τη Μακρόνησο την περίοδο 1937–1950. Η διδασκαλία της Ιστορίας στο σχολείο αποσκοπεί στην καλλιέργεια κοινού συστήματος αξιών, όπως της ανοχής, του σεβασμού των άλλων και της πολυπολιτισμικότητας. Η διαμόρφωση κριτικού πνεύματος και η απόκτηση κριτικής ικανότητας μπορούν να επιτευχθούν με τη σύγκριση πολιτισμών, εποχών, συλλογικών στάσεων και συμπεριφορών. Με την κριτική πρόσληψη του παρελθόντος και την απο-ιδεολογικοποίηση της ιστορικής γνώσης τα παιδιά μπορούν να οδηγηθούν στην επίγνωση της αναγκαιότητας της ανοχής και του σεβασμού στις άλλες ιδεολογίες. Θεμελιώδες αίτημα του λόγου της ιστορικής επιστήμης αποτελεί ο ιστορικός γραμματισμός για τη διάκριση αλήθειας-ψεύδους και η αντίληψη της ιστορικής αλήθειας, όχι μόνο της αυθεντικής βιωμένης πραγματικότητας αλλά της κατανόησης «του άλλου, του άλλοτε και του αλλού».

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπό της διατριβής αποτελεί η ανάδειξη του τοπικού πρωτογενούς ιστορικού συγκρουσιακού υλικού, που αφορά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου με στόχο την παραγωγή εκπαιδευτικής πρότασης μέσω των επιστολών. Το ερευνητικό πρόβλημα αφορά:

1) τη σύγχρονη κριτική επεξεργασία του πρωτογενούς ιστορικού υλικού, και

2) τους τρόπους καλλιέργειας του ιστορικού γραμματισμού με τη χρήση των επιστολών.

Με την παρούσα έρευνα επιχειρείται η ανάδειξη της σχέσης της σχολικής Ιστορίας με παιδαγωγικές και διδακτικές πρακτικές, που θέτουν ως πρωταρχικό στόχο την κριτική και πολυπρισματική προσέγγιση της ιστορικής γνώσης, την καλλιέργεια του ιστορικού γραμματισμού και την ενίσχυση της δημοκρατικής σκέψης των μαθητών/τριών. Συγκεκριμένα, μελετάται το γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο, που αποτυπώνεται στις επιστολές των εξόριστων ανδρών και γυναικών και δίνεται έμφαση στις διαφορετικές τοπικότητες που συναντώνται μέσω της πολιτικής ιδεολογίας. Οι τόποι και οι χώροι παράγουν ιδεολογίες και αφηγήσεις. Η διδασκαλία των συγκρουσιακών ιστορικών ζητημάτων (Κόκκινος, 2018) υποστηρίζεται στο πεδίο της αειφορίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (ΟΗΕ, 2019).

Μέθοδος

Εφαρμόζεται μικτή μεθοδολογία ως ποιοτική ανάλυση γλωσσικού υλικού, παραπέμποντας στην κοινωνιοσημειωτική ανάλυση λόγου σε συνδυασμό με τη θεματική ανάλυση βιογραφιών των αποστολέων και των παραληπτών ως τοπικής αυτοδιοίκησης και χωροφυλακής. Αναλύονται εξήντα τρεις (63) επιστολές αναδεικνύοντας το γλωσσικό-επικοινωνιακό πλαίσιο συγγραφής και διαβίωσης των αποστολέων. Μεθοδολογικά αξιοποιούνται θεωρίες της αφήγησης, πρόσληψης και σχηματισμού νοητικών αναπαραστάσεων, επισημαίνοντας τη συμβολή της διανοητικής ιστορίας και σημειωτικής (Chandler, 1999). Παράλληλα αξιοποιούνται μεθοδολογικές προσεγγίσεις της κριτικής παιδαγωγικής και του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού αναφορικά με την προσέγγιση των ιστορικών ζητημάτων (Ράπτης & Ράπτη, 2006). Σε πρώτο επίπεδο ακολουθείται η αρχειακή ιστορική έρευνα, επικεντρωμένη στην ανάδειξη του πρωτογενούς ιστορικού υλικού και των τοπικοτήτων (Έβρος, Θράκη και Μακρόνησος).

Αποτελέσματα

Στις επιστολές εντοπίζονται οι επαναλαμβανόμενες αντικομμουνιστικές θέσεις της κυβέρνησης την περίοδο του Εμφυλίου πολέμου, στο πλαίσιο των οποίων απορρίπτεται βιαίως το κομμουνιστικό παρελθόν των αποστολέων.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Αναζήτηση βιβλιογραφίας/ βιβλιογραφική ανασκόπηση-προσδιορισμός/ καθορισμός θέματος.

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... στο επιστημολογικό ζήτημα της τοπικότητας/πολιτικής ιδεολογίας και εθνικότητας/ κοινότητας:

Η τοπική ιστορία αποτελεί ένα μέσο άμυνας ενάντια στην πολιτισμική αλλοτρίωση, αλλά και έναν τρόπο ανάπτυξης της εκτίμησης και αποδοχής της διαφορετικότητας. Στην εν λόγω παρουσίαση αναδεικνύεται η τοπική, πολιτισμική, πολιτική και διασυνοριακή ιστορία του Σουφλίου τον 20^ο αιώνα. Ειδικότερα, πυρήνα της ιστορικής αφήγησης αποτελεί το κομμουνιστικό κίνημα στο Σουφλί σε τρία (3) χρονικά στάδια: προεμφυλιακά (1927-1946), εμφυλιακά (1946-1949) και μετεμφυλιακά (1949-1961). Η μεθοδολογική προσέγγιση της ιστορικής αφήγησης είναι επαγωγική, καθώς το ίδιο το ερευνητικό υλικό (επιστολές των εξόριστων κομμουνιστών/τριών) μάς οδηγεί στην επισκόπηση της αντίστοιχης βιβλιογραφίας. Κατά τη συγγραφή της διατριβής προέκυψε νέο ερευνητικό πρόβλημα αναφορικά με την οικογενειακή ιστορία, καθώς επίσης και με την ιστορία των δημάρχων που παρέλαβαν τις επιστολές των εξόριστων και των απογόνων τους, που θα αναζητήσουμε σε έρευνα πεδίου στον Έβρο. Μεθοδολογικά ακολουθούμε την παραδοσιακή/ θετικιστική ιστορία και στη συνέχεια το ίδιο το υλικό μάς οδηγεί στη μαρξιστική ανάλυση. Για τη συλλογή του νέου υλικού θα εφαρμόσουμε τη μέθοδο της παρατήρησης και τις συνεντεύξεις με γηγενείς απογόνους.

3.11. ΠΟΛΥΖΟΥ ΜΑΡΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ. Η διαχρονική εξέλιξη του αστικού τοπίου ως πλαισίου εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία. Η περίπτωση της πόλης της Θεσσαλονίκης από την οθωμανική κατάκτηση (1430) μέχρι σήμερα.

ΜΑΡΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΠΟΛΥΖΟΥ

Απόφοιτος Τμήματος Ιστορίας Αρχαιολογίας - Αρχαιολόγος

Επιβλέπουσα: Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: αστική εξέλιξη, αστικό τοπίο, εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία, περιβαλλοντικό μονοπάτι

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Η διαμόρφωση των πόλεων είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμου και φυσικού περιβάλλοντος. Το αποτέλεσμα αυτής της αλληλεπίδρασης καθορίζει την αξιοποίηση του χώρου, δηλαδή τις διαφορετικές χρήσεις γης που προκύπτουν σε μια πόλη. Οι μεταβολές στις χρήσεις γης αποσκοπούν στην κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών και είναι δηλωτικές των αντιλήψεων σε σχέση με τον χώρο κάθε χρονική εποχή. Η μεταβολή του αστικού τοπίου επηρεάζεται από κοινωνικούς, ιστορικούς, οικονομικούς, πολιτικούς, περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς παράγοντες και η μελέτη τους συνεισφέρει στην ολιστική κατανόηση της διαχρονικής διαμόρφωσης του χώρου. Στην παρούσα διδακτορική διατριβή μελετώνται οι παράγοντες που διαμόρφωσαν τον αστικό χώρο της Θεσσαλονίκης από το 1430 μέχρι τις μέρες μας.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της διατριβής είναι η μελέτη των παραγόντων, οι οποίοι επηρεάζουν τη διαμόρφωση του αστικού τοπίου της Θεσσαλονίκης κατά την περίοδο μελέτης. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία εκπαιδευτικών παρεμβάσεων στα πλαίσια της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία, με σκοπό την κατανόηση, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των πολιτών σε σχέση με ζητήματα της πόλης τους.

Κύρια ερευνητικά ερωτήματα είναι:

Η αναζήτηση των κοινωνικών, ιστορικών, οικονομικών, πολιτικών και περιβαλλοντικών παραγόντων και η συμβολή τους στη μεταβολή των χρήσεων γης της Θεσσαλονίκης, όπως και η επίδρασή τους στις πολιτικές διαμόρφωσης της πόλης. Η αξιοποίηση των ευρημάτων της έρευνας μέσα από τα εργαλεία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για την ενημέρωση των πολιτών και τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Μέθοδος

Η διατριβή προσεγγίζει το θέμα διεπιστημονικά, ακολουθώντας τις αρχές της αστικής ιστορίας. Σύμφωνα με αυτή, αντιμετωπίζει την πόλη ως μια ολότητα, η οποία αλληλεπιδρά με ένα πλήθος παραγόντων που με το πέρασμα του χρόνου διαμορφώνουν την τελική της εικόνα. Το εμπειρικό υλικό προέρχεται κυρίως από πρωτογενείς πηγές όπως αρχαιακό υλικό, ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες εφημερίδες, χάρτες και νομοθεσίες σε σχέση με την αστική δόμηση της Θεσσαλονίκης. Ακόμη, αξιοποιείται δευτερογενές υλικό και φωτογραφικά τεκμήρια ενώ πραγματοποιείται μελέτη πεδίου στην περιοχή μελέτης.

Αποτελέσματα

Έχει συγκεντρωθεί υλικό, το οποίο προέρχεται από την ανάλυση των αρχείων. Με βάση αυτό το υλικό, καταγράφηκαν ζητήματα τα οποία αφορούν την ανάπτυξη του συστήματος υδροδότησης της πόλης, των ρεμάτων και των πολιτικών κάλυψής τους. Διερευνήθηκε η πορεία φωταγώγισης της πόλης από το υγραέριο μέχρι και την έλευση του ηλεκτρικού ρεύματος. Αναλύθηκε η εξέλιξη του παραλιακού μετώπου από τα παραθαλάσσια τείχη μέχρι τις πρόσφατες παρεμβάσεις στον ποδηλατόδρομο. Παράλληλα, εξετάστηκε η επιρροή αυτών των παραγόντων στην εξέλιξη της Θεσσαλονίκης.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Αναζήτηση βιβλιογραφίας/ βιβλιογραφική ανασκόπηση. Προσδιορισμός/ καθορισμός μεθόδου

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... σε ζητήματα που αφορούν τη διαμόρφωση του αστικού χώρου της Θεσσαλονίκης και σχετίζονται με τις συγκοινωνίες. Από τον υπεραστικό σιδηρόδρομο, ο οποίος άνοιξε διάδρομο από τη Θεσσαλονίκη στην Ευρώπη και αντίστροφα, μέχρι την κατάργηση του τραμ και το fly over οι συγκοινωνίες δημιουργούν έντονο καθημερινό κυκλοφοριακό πρόβλημα στους δρόμους της πόλης. Εκτός από το να δυσκολεύουν την καθημερινότητα, οι μετακινήσεις προκαλούν σημαντικές αλλαγές και αλλοιώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Η συζήτηση θα αναφερθεί στο πώς μπορούν να αξιοποιηθούν αυτά τα δεδομένα για τη δημιουργία εκπαιδευτικών παρεμβάσεων.

3.12. ΣΑΡΟΓΛΟΥ ΠΑΣΧΑΛΗΣ. Κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών Δημοτικού για την έννοια της Μάθησης: Ο ρόλος των σχολικών εγχειριδίων και των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωσή τους.

ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΣΑΡΟΓΛΟΥ

Δάσκαλος Γενικής Αγωγής

Επιβλέπουσα: Μαρία Γκέκα, Επίκουρη Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: κοινωνικές αναπαραστάσεις, μάθηση, διδακτικό τρίγωνο, δημοτικό σχολείο

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Ο εκπαιδευτικός και ο μαθητής ως κοινά μέλη του σχολικού περιβάλλοντος, αναπτύσσουν δυναμικές κοινωνικές σχέσεις. Έχοντας ως βασικό παιδαγωγικό εργαλείο το σχολικό εγχειρίδιο προσπαθούν να κατανοήσουν τον κόσμο που τους περιβάλλει με αφετηρία τον μικρόκοσμο της σχολικής τάξης. Για να το επιτύχουν, προχωρούν στην κατασκευή κοινά αποδεκτής γνώσης, η οποία διαμορφώνεται με βάση τα βιώματά τους και είναι γνωστή με τον όρο κοινωνική αναπαράσταση. Ανάμεσα στις έννοιες που προσπαθούν να αναπαραστήσουν είναι η μάθηση και ο δρόμος προς την επίτευξή της.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα διατριβή αποσκοπεί στη μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων για την έννοια της μάθησης από την οπτική των τριών συντελεστών του εκπαιδευτικού συστήματος (εκπαιδευτικός, μαθητής, σχολικό εγχειρίδιο). Επιδιώκεται να αναδειχθεί σε όλες της τις εκφάνσεις, εντός και εκτός σχολικού πλαισίου. Διατυπώνονται τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1) Πώς αναπαρίσταται η μαθησιακή διαδικασία στα σχολικά εγχειρίδια της Γλώσσας; Ποια μοντέλα μαθησιακών δραστηριοτήτων προβάλλονται και ποιες θεωρίες μάθησης εκπροσωπούν;

2) Ποιες είναι οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών ως προς τη μάθηση και τους τρόπους έκφρασής της;

3) Ποιες είναι οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των μαθητών για την έννοια της μάθησης; Επηρεάζονται από τις αναπαραστάσεις των σχολικών εγχειριδίων και των εκπαιδευτικών;

Μέθοδος

Η έρευνα είναι ποιοτική. Χωρίστηκε σε δύο επιμέρους στάδια. Κατά το πρώτο στάδιο πραγματοποιήθηκε σημειωτική ανάλυση των σχολικών εγχειριδίων Γλώσσας των τάξεων Β', Δ' και ΣΤ' Δημοτικού. Δόθηκε βαρύτητα στο σημασιολογικό περιεχόμενο των αναπαραστάσεων των ασκήσεών τους και στους κώδικες που δημιουργούνται με σημείο αναφοράς τη μάθηση. Κατά το δεύτερο ερευνητικό στάδιο διερευνήθηκαν οι κοινωνικές αναπαραστάσεις εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών για την έννοια της μάθησης. Έλαβαν μέρος 23 εκπαιδευτικοί όλων των τάξεων και 60 μαθητές/τριες Β', Δ' και ΣΤ' τάξης από δύο Δημοτικά σχολεία της Καλαμάτας. Χρησιμοποιήθηκαν τα ερευνητικά εργαλεία της συνέντευξης, των συνειρμών και επικουρικά η ζωγραφική στο μαθητικό δυναμικό.

Αποτελέσματα

Από την ανάλυση του περιεχομένου των σχολικών εγχειριδίων προέκυψε ότι η μάθηση προσεγγίζεται ως μια δεξιότητα βασικού επιπέδου που σχετίζεται με την πρόσκτηση και εφαρμογή γνώσης σε διάφορα πλαίσια. Φαίνεται ότι επιτυγχάνεται κυρίως ως αποτέλεσμα της ατομικής προσπάθειας μέσω της επίλυσης κλειστού τύπου ασκήσεων και εντός της σχολικής αίθουσας.

Η έρευνα στους/τις εκπαιδευτικούς και τους/τριες μαθητές/τριες έδειξε ότι οι πρώτοι αναπαριστούν τη μάθηση ως δραστηριότητα που συντελείται εν δυνάμει οπουδήποτε και προκύπτει κυρίως ως προϊόν της ατομικής προσπάθειας. Στον αντίποδα, οι μαθητές/τριες τη συνδέουν χωρο-χρονικά με το σχολείο, ενώ παράλληλα τονίζουν τον ρόλο των εκπαιδευτικών και της οικογένειας στον δρόμο προς την επίτευξή της.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων / συγγραφή

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... θα εστιαστεί κυρίως σε ζητήματα που σχετίζονται με το δεύτερο στάδιο της έρευνας (έρευνα πεδίου). Ο στόχος είναι διττός. Αφενός να μοιραστούν με τους/τις υπόλοιπους/ες συμμετέχοντες/ουσες οι εμπειρίες και οι προκλήσεις πριν και κατά τη διάρκεια της έρευνας εντός σχολικού περιβάλλοντος. Αφετέρου να παρουσιαστούν μερικά από τα βασικά αποτελέσματα που προέκυψαν. Εν κατακλείδι, θα γίνει αναστοχασμός σχετικά με τη συνεισφορά της παρούσας έρευνας στον χώρο της εκπαίδευσης και παράλληλα θα τεθούν οι βάσεις για συζήτηση ως προς την προοπτική διενέργειας αντίστοιχων ερευνών στο μέλλον.

3.13. ΣΛΑΥΚΙΔΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ. Εμπύχωση NDI και βιωματική μάθηση στην εκπαίδευση για την αειφορία.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΛΑΥΚΙΔΗΣ

Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης

Επιβλέπων: Αλέξανδρος Γεωργόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: τέχνη, περιβάλλον, εκπαίδευση, μύθος

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Σχεδιάσαμε και υλοποιήσαμε ένα δίχρονο βιωματικό πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών, διαπιστώνοντας από την εμπειρία στον χώρο, την άγνοια, την πολυσημία και τη σύγχυση που υπάρχει στην εκπαιδευτική κοινότητα για την έννοια της βιωματικής μάθησης, στην εφαρμογή και στο θεωρητικό της πλαίσιο. Το βιωματικό αυτό πρόγραμμα εκπαίδευσης αυτό βασίστηκε στις Αρχές της Παρεμβαίνουσας μη Κατευθυντικότητας -*Non directivité intervenante* (NDI), (Kolb, 1984· Lewin, 1951·Lobrot 2015· Μπακιρτζής, 1993, 2006· Rogers, 1991 και εκτιμάται η αποτελεσματικότητά του στη διδακτική πρακτική των συμμετεχόντων στην Εκπαίδευση για την Αειφορία (Γεωργόπουλος, 2014· Δημητρίου, 2009· Φλογαΐτη, 2006).

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Η συμβολή στην έρευνα της αποτελεσματικότητας της Μη Κατευθυντικής Παρεμβατικότητας (NDI: *Non directivité intervenante*) στην Εκπαίδευση για την Αειφορία.

Ερευνητικό ερώτημα:

Πώς η προσωπική ανάπτυξη της/του εκπαιδευτικού, που επιτυγχάνεται μέσω της εμπύχωσης NDI, βελτιώνει τη διδακτική πρακτική της/του, στη βιωματική Εκπαίδευση για την Αειφορία;

Μέθοδος

Συγκεντρώθηκαν και ταξινομήθηκαν 3 τύπων ερευνητικά δεδομένα:

α) Γραπτά κείμενα των συμμετεχόντων/ουσών (αναστοχαστικές αναφορές με συγκεκριμένους άξονες αναφοράς).

β) Ηχογραφημένα δεδομένα από όλες τις συναντήσεις της ομάδας.

γ) Ηχογραφημένα δεδομένα από τις στοχευμένες σε σχέση με το ερευνητικό ερώτημα συνεντεύξεις στα focus group.

Τα δεδομένα αναλύονται με την μέθοδο της Θεματικής Ανάλυσης (Braun & Clarke, 2006· Τσιώλης, 2014) και προκύπτουν αποτελέσματα που θα παρουσιαστούν και θα συζητηθούν για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Τηρείται λεπτομερές ημερολόγιο για την εξέλιξη της ερευνητικής διαδικασίας.

Αποτελέσματα

Αναδύθηκαν κατηγορίες για την προσωπική ανάπτυξη σε σχέση με την αυτογνωσία, την αποδοχή του εαυτού, την έκφραση των συναισθημάτων καθώς και η σχέση τους με την επαγγελματική ενδυνάμωση και την ανάληψη πρωτοβουλιών. Παρουσιάστηκε η σημασία της ανάπτυξης σχέσης με τα παιδιά και της ενεργητικής ακρόασης στον αναστοχασμό του βιώματος κατά τη διαδικασία της βιωματικής μάθησης. Αναγνωρίστηκε η σημασία της εμπύχωσης NDI στην εφαρμογή των Παιδαγωγικών της Αρχών της Εκπαίδευσης για την Αειφορία: την ικανότητα συμμετοχής σε δημοκρατικές διαδικασίες, την Εποικοδομητική και Συνεργατική μάθηση, την Εκπαίδευση για τις Αξίες, την ανάπτυξη της ικανότητας δράσης, την Κριτική και την Συστημική σκέψη.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί

... πόσο θα περιοριστούν τα αποτελέσματα αυστηρά στο ερευνητικό ερώτημα; Είναι δεδομένη η προσωπική τους ανάπτυξη και το πώς μεταφράζεται στην επαγγελματική τους ζωή και στην εφαρμογή της ΕΑ... αλλά υπάρχει αντίκτυπος και στην κοινωνική και οικογενειακή τους ζωή... Είναι κάτι ξέχωρο; Πώς έγινε αυτό; Να γίνει αναφορά στο τι προηγήθηκε; Τι βίωσαν στην ομάδα; Πώς λειτουργεί μια

τέτοια ομάδα; Δεν θα ήταν χρήσιμο να παρουσιαστούν και από εκεί αποτελέσματα; Κάποιες κατηγορίες έχουν «παραφουσκώσει» από δεδομένα... Σχεδόν όλα τα παραθέματα είναι ωραίες αποχρώσεις του θέματος... Να δημιουργηθούν πολλές υποκατηγορίες; Πού σταματάει αυτό; Τι γίνεται με τις εκφράσεις ελεύθερης γραφής, παρομοιώσεις, μεταφορές κ.λπ; Όταν το παράθεμα είναι μεγάλο παρατίθεται όλο το κείμενο ή επιλέγονται τα ουσιώδη αποσπάσματα;

3.14. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ. Το οικολογικό αποτύπωμα ως εκπαιδευτικό εργαλείο για το περιβάλλον και την αειφορία στο πλαίσιο της τοπικής κοινότητας: Μελέτη περίπτωσης αστικής και μη αστικής κοινότητας.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Δασοπόνος και Διαχειριστής Φυσικού Περιβάλλοντος

Επιβλέπουσα: Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: οικολογικό αποτύπωμα, αειφορία, εκπαίδευση, αστική περιοχή, μη αστική περιοχή

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Η παρούσα διδακτορική διατριβή αποσκοπεί στην εκπαιδευτική αξιοποίηση του οικολογικού αποτυπώματος διερευνώντας τον τρόπο με τον οποίο μαθητές/τριες και ενήλικες πολίτες των κοινοτήτων αναγνωρίζουν τους παράγοντες που το συνιστούν καθώς και τον τρόπο με τον οποίο συνδέεται με τις καθημερινές ενέργειες σε ατομικό επίπεδο, τα περιβαλλοντικά προβλήματα και επηρεάζει την περιβαλλοντική ποιότητα και την ποιότητα ζωής των κοινοτήτων τους.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Ο σκοπός της διατριβής είναι η μελέτη του «οικολογικού αποτυπώματος» ως εκπαιδευτικό εργαλείο για την ενδυνάμωση των πολιτών ώστε να κατανοήσουν τον ρόλο τους στη διαμόρφωση της περιβαλλοντικής ποιότητας και να συμμετέχουν ενεργά στην αειφορική λειτουργία των κοινοτήτων τους. Στην κατεύθυνση αυτή αφενός διερευνάται το εννοιολογικό περιεχόμενο που οι πολίτες αποδίδουν στην έννοια «οικολογικό αποτύπωμα», μελετώνται οι επιλογές που κάνουν και οι πρακτικές που εφαρμόζουν για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών τους, οι οποίες σχετίζονται με το οικολογικό αποτύπωμα. Αφετέρου, θα αναπτυχθεί εκπαιδευτική παρέμβαση, με τη χρήση της μεθόδου του κοινοτικού οράματος για την εκπαίδευση των ατόμων στην κριτική αποτίμηση του ατομικού και κοινοτικού αποτυπώματος και την αντιμετώπιση τοπικών περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Μέθοδος

Ο πληθυσμός της διατριβής είναι μαθητές/τριες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και πολίτες ηλικίας 18 – 60 ετών αστικών και μη αστικών περιοχών. Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιούνται ποιοτικά εργαλεία (συνέντευξη και ποιοτική έρευνα σε ομάδες εστίασης) καθώς και ποσοτικά εργαλεία (ερωτηματολόγια). Τα ερευνητικά δεδομένα θα αναλυθούν, θα επεξεργαστούν και θα αξιοποιηθούν στην ανάπτυξη εκπαιδευτικής παρέμβασης για την εκπαίδευση των πολιτών στην κατανόηση του ρόλου τους στη βελτίωση της περιβαλλοντικής ποιότητας και την ενεργοποίησή τους στη συγκρότηση συμμετοχικών δράσεων για την αντιμετώπιση τοπικών περιβαλλοντικών ζητημάτων και την αειφόρο λειτουργία της κοινότητας.

Αποτελέσματα

Πραγματοποιήθηκε έρευνα ανάμεσα σε φοιτητές/τριες του ΤΕΠΑΕ με τη χρήση ερωτηματολογίου και εφαρμόστηκε εκπαιδευτική παρέμβαση. Στην έρευνα εξετάστηκε ο τρόπος που αντιλαμβάνονται την έννοια του οικολογικού αποτυπώματος και των διαστάσεων που το συνιστούν. Για την εκπαιδευτική παρέμβαση εφαρμόστηκε η μέθοδος του καθοδηγούμενου οραματισμού, στην οποία καταγράφηκε το οικολογικό αποτύπωμα αστικής περιοχής και διαμορφώθηκε η πόλη του μέλλοντος, η οποία θα είναι περιβαλλοντικά και κοινωνικά αειφόρα με χαμηλό οικολογικό αποτύπωμα. Τα αποτελέσματα, δείχνουν ότι η πλειοψηφία των συμμετεχουσών/όντων αναγνωρίζει ορισμένες από τις διαστάσεις του οικολογικού αποτυπώματος, ωστόσο οι καθημερινές τους συνήθειες δεν συμβάλλουν ουσιαστικά στη μείωσή του. Επίσης, από την ανάλυση των δεδομένων της εκπαιδευτικής παρέμβασης αναδεικνύονται τόσο κοινωνικά όσο και περιβαλλοντικά ποιοτικά χαρακτηριστικά της πόλης του μέλλοντος που οραματίζονται.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Συλλογή δεδομένων

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... 1) στις μεταβλητές μέτρησης του οικολογικού αποτυπώματος που θα παρουσιαστούν στο ποσοτικό εργαλείο (ερωτηματολόγιο), και 2) θα στην εφαρμογή που πραγματοποιήθηκε σε ομάδες εστίασης φοιτητών/τριών εφαρμόζοντας την τεχνική του καθοδηγούμενου οραματισμού και συζητήθηκαν το οικολογικό αποτύπωμα καθώς και οι αναζητήσεις τους για την πόλη του μέλλοντος που θα είναι περιβαλλοντικά και κοινωνικά αειφορική με χαμηλό οικολογικό αποτύπωμα.

3.15. ΤΖΙΟΥΒΑΡΑ ΜΑΡΙΑ-ΡΑΦΑΕΛΑ. Μελέτη των εκπαιδευτικών ανισοτήτων σε περιόδους κρίσεων: Διερευνώντας τις απόψεις και τις εμπειρίες των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία την περίοδο της πανδημίας Covid-19 στην Ελλάδα.

ΜΑΡΙΑ-ΡΑΦΑΕΛΑ ΤΖΙΟΥΒΑΡΑ

Εκπαιδευτικός ΠΕ 70

Επιβλέπουσα: Δόμνα Κακανά, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, εκπαιδευτικές ανισότητες, Covid-19, περίοδοι κρίσεων

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Με την εσπευσμένη μετάβαση από τη διά ζώσης διδασκαλία στο σχολείο, στην εξΑΕ λόγω της έξαρσης της πανδημίας, οι ήδη υφιστάμενες εκπαιδευτικές ανισότητες που πλήττουν σε μεγαλύτερο βαθμό συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, όπως τα άτομα με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο (Ratcliffe & McKernan, 2010), με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες, με διαφορετική εθνική ή πολιτισμική προέλευση, παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών κ.λπ., φαίνεται να επιδεινώθηκαν (Bayrakdar & Guveli, 2020· UNHCR, 2020).

Επιπλέον, διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές χαρακτηρίζονται από διαφορετική κατανομή του διδακτικού προσωπικού και των οικονομικών επενδύσεων, με τις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές να πλήττονται ιδιαίτερος σε σχέση με τις αστικές (Belay, 2020· NASEM, 2020).

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Αντικείμενο της έρευνας αποτελεί η διερεύνηση των απόψεων όλων των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία σχετικά με τις εμπειρίες και τις δυσκολίες που αναδύθηκαν από την εξΑΕ κατά την περίοδο της πανδημίας Covid-19 στην Ελλάδα, υπό το πρίσμα των εκπαιδευτικών ανισοτήτων.

Με βάση τους προσωπικούς προβληματισμούς και τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, τα ερευνητικά ερωτήματά μας διαμορφώνονται ως εξής:

- 1) Ποια προβλήματα θεωρούν οι Συντονιστές/ριες Εκπαιδευτικού Έργου, οι Διευθυντές/ριες Δημοτικών Σχολείων, οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές/ριες και οι γονείς ότι ανέκυψαν κατά την εξΑΕ και πώς αυτά αντιμετωπίστηκαν;
- 2) Ποιες εκπαιδευτικές ανισότητες αναδύονται μέσα από τις εμπειρίες και τα βιώματα των εμπλεκομένων στην εφαρμογή της εξΑΕ;
- 3) Ποιοι παράγοντες εντοπίζονται, οι οποίοι επηρεάζουν τη δημιουργία και πιθανόν αύξηση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων (ατομικοί/κοινωνικοί/οικονομικοί/περιβαλλοντικοί/γεωγραφικοί παράγοντες) κατά την εξΑΕ;

Μέθοδος

Η έρευνα ακολούθησε μικτή μεθοδολογία και συλλέχθηκαν ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα. Στην ποσοτική έρευνα συμμετείχαν Συντονιστές/ριες Εκπαιδευτικού Έργου, Διευθυντές/ριες, γονείς, μαθητές/ριες και εκπαιδευτικοί των τάξεων Γ' και Δ' Δημοτικού. Στην ποιοτική έρευνα συμμετείχε στοχευμένος πληθυσμός του παραπάνω δείγματος, αλλά και πληθυσμός από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας (αγροτικές, ημιαστικές και αστικές). Χρησιμοποιήθηκε διαδικτυακό (online) και κατά περίπτωση έντυπο ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού τύπου με τη χρήση πεντάβαθμης κλίμακας τύπου Likert και κάποιες ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Επιπλέον, αξιοποιήθηκε και η ημι-δομημένη συνέντευξη.

Αποτελέσματα

Η έρευνα βρίσκεται στο στάδιο της επεξεργασίας των δεδομένων και δεν υπάρχουν ολοκληρωμένα αποτελέσματα προς παρουσίαση. Θα παρουσιαστεί ένα μέρος των αποτελεσμάτων.

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... στη συγκέντρωση των δεδομένων της έρευνας, στις δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη διαδικασία συλλογής των δεδομένων, καθώς και στους προβληματισμούς και τις δυσκολίες αναφορικά με την επεξεργασία και την ανάλυσή τους. Επιπλέον, θα παρουσιαστεί ένα μέρος των αποτελεσμάτων της επεξεργασίας των δεδομένων.

3.16. ΤΣΑΡΟΥΧΑ ΜΑΡΙΑ. Μαζικά Ανοιχτά Διαδικτυακά Προγράμματα στην Επαγγελματική Ανάπτυξη: Προσδοκίες και Ανάγκες Εκπαιδευτικών στον ελληνικό χώρο.

ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΡΟΥΧΑ

Εκπαιδευτικός – Μέλος ΕΚΕΤΕΜ

Επιβλέπουσα: Μαρία Μπιρμπίλη, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: Μαζικά Ανοιχτά Διαδικτυακά Μαθήματα, επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών, προσδοκίες, ανάγκες, μαθησιακή εμπειρία

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Τα MOOCs (Massive Open Online Courses) αποτελούν ψηφιακά περιβάλλοντα για τη διεξαγωγή μαζικών, ανοικτών, διαδικτυακών μαθημάτων. Αποτέλεσαν τομή στην εξ αποστάσεως διδασκαλία και επέφεραν δραστικές αλλαγές στη διενέργεια προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων. Ειδικότερα, σήμερα θεωρούνται ένας καινοτόμος και σύγχρονος τρόπος για τη διεξαγωγή μαθημάτων που αφορούν την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Ως επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών (teachers' professional development) νοείται η διαδικασία εκείνη την οποία οι εκπαιδευτικοί ακολουθούν όταν θέλουν να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να βελτιώσουν την εκπαιδευτική τους παρουσία στην τάξη. Αντικείμενο της διδακτορικής διατριβής αποτελεί η μελέτη της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών στα MOOCs.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

- 1) Ποιες είναι οι ανάγκες των εκπαιδευτικών όταν αποφασίζουν να εμπλακούν σε ένα MOOC με στόχο την επαγγελματική τους ανάπτυξη;
  - i. Ποιες είναι οι ανάγκες των εκπαιδευτικών ως προς τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό του προγράμματος;
  - ii. Ποιες είναι οι ανάγκες των εκπαιδευτικών ως προς τον τρόπο εργασίας τους στο πρόγραμμα;
  - iii. Ποιες είναι οι ανάγκες των εκπαιδευτικών ως προς τον ρυθμό εργασίας τους στο πρόγραμμα;

2) Ποιος ο ρόλος της μαθησιακής αναλυτικής στη βελτίωση της μαθησιακής εμπειρίας των εκπαιδευτικών [& την κάλυψη των αναγκών τους;] σε MOOCs για την επαγγελματική τους ανάπτυξη;

- i. Σε ποιο βαθμό/ Πώς συμβάλλει η μαθησιακή αναλυτική στη βελτίωση της μαθησιακής εμπειρίας των εκπαιδευτικών σε MOOCs για την επαγγελματική τους ανάπτυξη;
- ii. Σε ποιο βαθμό /Πώς συμβάλλει η μαθησιακή αναλυτική στην κάλυψη των αναγκών των εκπαιδευτικών σε MOOCs για την επαγγελματική τους ανάπτυξη;

Μέθοδος

Για τη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων προτείνεται συνδυασμός της ποσοτικής και της ποιοτικής μεθοδολογίας έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, η ποσοτική έρευνα θα πραγματοποιηθεί με ερωτηματολόγιο το οποίο διανέμεται διαδικτυακά στους εκπαιδευτικούς. Στη συνέχεια, για να κατανοήσουμε τη μαθησιακή εμπειρία των συμμετεχόντων/ουσών εκπαιδευτικών θα δημιουργήσουμε MOOC που θα προσφέρουμε στους/τις εκπαιδευτικούς μέσω της πλατφόρμας Moodle. Αυτό θα υλοποιηθεί δύο φορές: με και χωρίς την αξιοποίηση της μαθησιακής αναλυτικής. Σε ένα πρώτο επίπεδο, το MOOC θα προσφερθεί χωρίς την αξιοποίηση των δεδομένων της μαθησιακής αναλυτικής στους/τις εκπαιδευτικούς. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, το ίδιο MOOC θα υλοποιηθεί με την αξιοποίηση της μαθησιακής αναλυτικής. Η εκπαιδύτρια θα μπορεί να κάνει τις παρεμβάσεις που υποδεικνύονται από τα δεδομένα της μαθησιακής αναλυτικής και οι εκπαιδευόμενοι/ες θα έχουν στη διάθεσή τους συστάσεις που προκύπτουν από τα δεδομένα της μαθησιακής αναλυτικής, με σκοπό την βελτίωση της μαθησιακής εμπειρίας.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Συλλογή δεδομένων

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... στη δημιουργία ερωτηματολογίου για τη διερεύνηση των αναγκών των εκπαιδευτικών σχετικά με την επαγγελματική τους ανάπτυξη. Η αποτελεσματικότητα του ερωτηματολογίου ως ερευνητικό εργαλείο είναι τεκμηριωμένη καθώς είναι η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη αλλά και δημοφιλής μέθοδος συλλογής δεδομένων στο πεδίο των MOOCs (Veletsianos & Shepherdson,

2016). Το ερωτηματολόγιο διερεύνησης των αναγκών των εκπαιδευτικών όταν αποφασίζουν να συμμετέχουν σε προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης που προσφέρονται μέσω MOOCs, που αξιοποιείται στη συγκεκριμένη έρευνα, αποτελεί ένα νέο ερευνητικό εργαλείο. Για την κατασκευή του έγινε ενδελεχής ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και αναζήτηση ερωτηματολογίων που έχουν αξιοποιηθεί από ερευνητές/τριες σε παρόμοιες έρευνες. Καθώς τα υπάρχοντα ερωτηματολόγια κρίθηκαν ανεπαρκή για τους στόχους της συγκεκριμένης έρευνας -εστίαζαν στις ανάγκες των εκπαιδευτικών που σχετίζονταν με το περιεχόμενο της επιμόρφωσης, κι όχι με καθεαυτές τις ανάγκες για επαγγελματική ανάπτυξη μέσω MOOCs- κρίθηκε σημαντική η κατασκευή ενός νέου, στοχευμένου στις ανάγκες της έρευνας, εργαλείου. Η σαφήνεια των ερωτήσεων, η συνοχή των ενοτήτων/αξόνων και ο χρόνος εκτιμώμενης απάντησης δοκιμάστηκε από ομάδα ειδικών. Η διαδικασία αναζήτησης, ελέγχου, κατασκευής και διανομής του ερωτηματολογίου μέσω του eforms.auth.gr θα αποτελέσουν θέμα συζήτησης στην 6η συνάντηση υποψηφίων διδασκόντων ΤΕΠΑΕ.

3.17. ΤΣΙΚΟΥ ΜΑΡΙΑ. Πολυτροπική επικοινωνία παιδιών με αναδυόμενη πολυγλωσσία.

ΜΑΡΙΑ ΤΣΙΚΟΥ

Νηπιαγωγός

Επιβλέπουσα: Μαρία Παπαδοπούλου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: αλληλεπιδράσεις, πολυτροπικότητα, κοινωνική σημειωτική θεωρία, αναδυόμενη πολυγλωσσία, μη γλωσσικοί – ενσώματοι πόροι

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Αντικείμενο της διατριβής αποτελεί η κατανόηση του τρόπου ενορχήστρωσης των ποικίλων σημειωτικών πόρων με τους οποίους παιδιά τα οποία μοιράζονται ελάχιστους κοινούς γλωσσικούς πόρους, κατορθώνουν να επικοινωνούν. Ειδικότερα, μελετά τις πολυτροπικές αλληλεπιδράσεις που εκτυλίσσονται μεταξύ αναδυόμενων πολύγλωσσων παιδιών υπό το πρίσμα της Κοινωνικής Σημειωτικής Θεωρίας. Η παρούσα διατριβή αντλεί από την θεωρία της πολυτροπικότητας και βασίζεται στο Πολυτροπικό μοντέλο ανάλυσης αλληλεπιδράσεων της Norris (2004), το οποίο αποτελεί ένα διεπιστημονικό μεθοδολογικό πλαίσιο που αντιμετωπίζει την επικοινωνία από μια πολυτροπική προοπτική.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Βασικό σκοπό της παρούσας διατριβής αποτελεί η ανάδειξη των περίπλοκων και πολυτροπικών τρόπων επικοινωνίας που χρησιμοποιούν αναδυόμενα πολύγλωσσα παιδιά, μέσα από την αναγνώριση των κρίσιμων επικοινωνιακών επεισοδίων και την πολυτροπική ανάλυση των αλληλεπιδράσεων που περιλαμβάνουν. Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα είναι:

- 1) Πώς χρησιμοποιούν τα παιδιά σημειωτικούς πόρους/μέσα (mediums) και τρόπους (modes) για τη δημιουργία νοήματος στην επικοινωνιακή δράση;
- 2) Ποιους σημειωτικούς τρόπους (modes) και συμπλέγματα σημείων (signs) ενεργοποιούν τα παιδιά για να επικοινωνήσουν;

- 3) Πώς εννορηστρώνουν τους τρόπους και τα συμπλέγματα σημείων που χρησιμοποιούν;
- 4) Ποιες ενσώματες ενέργειες, γλωσσικοί και παραγλωσσικοί πόροι συμβάλλουν στην επικοινωνιακή δράση;

Μέθοδος

Από το ευρύ πεδίο της κοινωνικής σημειωτικής θεωρίας και της διαμεσολαβημένης ανάλυσης λόγου (mediated discourse analysis), η μέθοδος ανάλυσης που επιλέχθηκε είναι η Πολυτροπική ανάλυση αλληλεπιδράσεων (Multimodal Interaction Analysis) σύμφωνα με το αναλυτικό πλαίσιο της Norris (2004) όπου εξετάζεται και αναλύεται η πολυτροπικότητα των αλληλεπιδράσεων. Δείγμα της έρευνας θα αποτελούν αναδυόμενα πολύγλωσσα παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας, διαφορετικών εθνοπολιτισμικών ομάδων που μοιράζονται ελάχιστους κοινούς επικοινωνιακούς κώδικες και συμμετέχουν σε προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης. Η συλλογή δεδομένων θα πραγματοποιηθεί μέσα από βιντεοσκοπήσεις και κατόπιν ανάλυσής τους θα μετατραπούν σε πολυτροπικές μεταγραφές (multimodal transcriptions), ώστε να επιτευχθεί μια όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτική απεικόνιση των πολυτροπικών αλληλεπιδράσεων.

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Συλλογή δεδομένων – Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... σε μέρος της έρευνας που υλοποιήθηκε και παρουσιάστηκε στο συνέδριο “International Conference of Multimodality_ICOM”, στο Λονδίνο στις 29 Σεπτεμβρίου 2023, με τίτλο “*Video-stimulated recall interviews for multimodal awareness raising in communication among adolescent emergent multilinguals*”. Αναλυτικότερα, θα εστιαστεί σε ορισμένα θεωρητικά ζητήματα που αφορούν το ερευνητικό πεδίο των αναστοχαστικών μεθοδολογιών μέσω βίντεο σε πολύγλωσσα εκπαιδευτικά πλαίσια και σε ορισμένα μεθοδολογικά ζητήματα που αναδύθηκαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, επισημαίνοντας προκλήσεις και περιορισμούς που ανέκυψαν. Τέλος, θα αναφερθούν συγκεκριμένα παραδείγματα βιντεοσκοπημένων παρεμβάσεων που αναλύθηκαν καθώς και ορισμένα πρώτα αποτελέσματα.

3.18. ΤΣΙΠΙΤΣΟΥΔΗ ΑΝΑΤΟΛΗ. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση για την αειφορία ως πλαίσιο συμπερίληψης παιδιών με ήπια νοητική καθυστέρηση:
Μελέτη των στάσεων, των απόψεων και των διδακτικών πρακτικών εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΑΝΑΤΟΛΗ ΤΣΙΠΙΤΣΟΥΔΗ

(ΠΕ 02.50)

Επιβλέπουσα: Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Λέξεις-κλειδιά: περιβαλλοντική εκπαίδευση, συμπερίληψη, ήπια νοητική καθυστέρηση

Θεωρητικό υπόβαθρο/Πλαίσιο

Τα τελευταία χρόνια αρκετές έρευνες έχουν αναδείξει την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία (ΠΕΑ) ως ένα γόνιμο πεδίο για τη συμπερίληψη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Οι παιδαγωγικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη και εφαρμογή εκπαιδευτικών παρεμβάσεων για τη φύση και το περιβάλλον στο πλαίσιο της ΠΕΑ δίνουν τη δυνατότητα στα άτομα με αναπηρία να συμμετέχουν βιωματικά και ενισχύουν την ενεργό συμμετοχή τους στη σχολική πραγματικότητα υιοθετώντας συμπεριφορές που συμβάλουν στην ανάπτυξη της αποδοχής από τους άλλους. Ταυτόχρονα, φαίνεται πως οι εκπαιδευτικές εφαρμογές και τα προγράμματα της ΠΕΑ έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των θετικών ερεθισμάτων μεταξύ των ατόμων με και χωρίς αναπηρία και βελτιώνουν την κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

Σκοπός/βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της διδακτορικής διατριβής είναι η διερεύνηση του πεδίου της ΠΕΑ ως πλαισίου για τη συμπερίληψη παιδιών με ήπια νοητική καθυστέρηση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αφενός εξετάζονται οι στάσεις, τα συναισθήματα και οι ανησυχίες των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη συμπερίληψη παιδιών με ήπια νοητική καθυστέρηση, διερευνάται εάν και σε ποιο βαθμό η ΠΕΑ μπορεί να συμβάλει στη συμπερίληψη και αν είναι εφικτή η προσαρμογή της διδασκαλίας και του Αναλυτικού Προγράμματος στο πλαίσιο των

εκπαιδευτικών περιβαλλοντικών παρεμβάσεων ώστε να καλύπτει τις ανάγκες παιδιών με ήπια νοητική καθυστέρηση. Για τη μελέτη του τρόπου με τον οποίο η ΠΕΑ συμβάλλει στη συμπερίληψη των παιδιών με νοητική καθυστέρηση καταγράφονται οι συμπεριφορές, η συμμετοχή και των παιδιών αυτών μέσα στη σχολική τάξη και η αλληλεπίδραση με τους/τις συμμαθητές/τριές τους.

Μέθοδος

Το δείγμα της έρευνας είναι διπλό. Αφενός είναι οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που έχουν ή είχαν στο παρελθόν μαθητές/τριες με ήπια νοητική καθυστέρηση. Αφετέρου το δείγμα αποτελούν τάξεις (εκπαιδευτικοί και μαθητές) όπου εφαρμόζονται προγράμματα ΠΕΑ στις οποίες θα παρατηρηθεί ο τρόπος με τον οποίο σχεδιάζουν οι εκπαιδευτικοί τις παρεμβάσεις τους και πώς τις εφαρμόζουν στην εκπαιδευτική πράξη στην τάξη, καθώς και τον τρόπο που λειτουργεί η τάξη στη διάρκεια της υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών.

Για την μέτρηση των ερευνητικών στόχων αξιοποιούνται τα εξής εργαλεία:

1. Sentiments, Attitudes and Concerns about Inclusive Education Scale- Revised
2. The Teacher Efficacy for Inclusive Practices
3. Ερωτηματολόγιο για την ΠΕΑ ως πεδίου συμπερίληψης (θα διαμορφωθεί για τις ανάγκες της έρευνας)
4. Ημιδομημένες συνεντεύξεις (προσαρμογή της διδασκαλίας)
5. Πρωτόκολλο επιτόπιας παρατήρησης, των παιδαγωγικών και διδακτικών προσεγγίσεων που υιοθετούν οι εκπαιδευτικοί στην συμπερίληψη των παιδιών με ήπια νοητική καθυστέρηση
6. Εφαρμογή ανιχνευτικού κριτηρίου μαθησιακής συμπεριφοράς LDDI

Στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εργασία

Αναζήτηση βιβλιογραφίας/ βιβλιογραφική ανασκόπηση - Προσδιορισμός/ καθορισμός μεθόδου. Συλλογή δεδομένων

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί...

... στο ανιχνευτικό κριτήριο μαθησιακής συμπεριφοράς LDDI και τη συνδρομή του στη διεξαγωγή της έρευνας καθώς και στα δεδομένα από τις πρώτες συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών και πώς αυτά θα αποτελέσουν βάση για τη δημιουργία του πρωτόκολλου παρατήρησης και του ερωτηματολογίου της έρευνας.

Υποψήφιοι Διδάκτορες και Υποψήφιες Διδακτόρισες- Μεταδιδάκτορες και Μεταδιδακτόρισες.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΤΙΝΗ, Νηπιαγωγός, Εικαστικός

ΣΟΦΙΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, Νηπιαγωγός, ΠΕ60

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΓΙΑΛΑΤΖΗ, Φιλολόγος Γαλλικής Γλώσσας (ΑΠΘ)

ΜΑΡΙΑ ΓΟΥΡΙΔΟΥ, Δασκάλα Γενικής Αγωγής, ΠΕ70

ΗΛΙΑΝΑ ΕΡΡΕΡΑ-ΦΩΤΙΟΥ, Υπεύθυνη σχολικών ξεναγήσεων Εβραϊκού
Μουσείου Θεσσαλονίκης

ΗΡΩ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ, Νηπιαγωγός

ΦΩΤΕΙΝΗ ΛΥΤΡΙΒΗ, Εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκπαίδευσης – Δασκάλα

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΑΒΙΔΟΥ, Νηπιαγωγός, ΠΕ60

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΠΙΖΩΤΑ, Ειδική Παιδαγωγός. Αναπληρώτρια

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΠΡΕΝΤΑΣ, Εκπαιδευτικός, ΠΕ60

ΜΑΡΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΠΟΛΥΖΟΥ, Απόφοιτος Τμήματος Ιστορίας Αρχαιολογίας -
Αρχαιολόγος

ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΣΑΡΟΓΛΟΥ, Δάσκαλος Γενικής Αγωγής, ΠΕ70

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΛΑΥΚΙΔΗΣ, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ, Δασοπόνος και Διαχειριστής Φυσικού
Περιβάλλοντος

ΜΑΡΙΑ ΡΑΦΑΕΛΑ ΤΖΙΟΥΒΑΡΑ, Δασκάλα Γενικής Αγωγής, ΠΕ70

ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΡΟΥΧΑ, Εκπαιδευτικός, Μέλος ΕκΕΤεΜ ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

ΜΑΡΙΑ ΤΣΙΚΟΥ, Νηπιαγωγός

ΑΝΑΤΟΛΗ ΤΣΙΠΙΤΣΟΥΔΗ, Φιλολόγος, Ειδική Παιδαγωγός, ΠΕ02.50

Επιβλέποντες/επιβλέπουσες και Μέλη Συμβουλευτικών Επιτροπών.

Γιώργος Ανδρουλάκης, Καθηγητής ΠΤΔΕ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Κώστας Βουγιούκας, Επίκουρος Καθηγητής, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Karin Boklund, Ομότιμη Καθηγήτρια, Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας,
ΑΠΘ

Κώστας Γαβριλάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Αλέξανδρος Γεωργόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Μαρία Γκέκα, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Ελένη Γκανά, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΠΤΕΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Αγγελική Δημητρακοπούλου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕΣ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Δόμνα Κακανά, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Χαρά Κανάρη, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Ελένη Κατσαρού, Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλοσοφικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο
Κρήτης

Σταυρούλα Κίτσιου, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΓΔΣ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ευάγγελος Κουρδής, Καθηγητής, Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ

Αργύρης Κυρίδης, Καθηγητής, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Αντώνης Λενακάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Γεώργιος Λιαμάδης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τ.Ε.Ε.Τ., ΑΠΘ.

Κώστας Μάγος, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΠΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Γεώργιος Μαλανδράκης, Επίκουρος Καθηγητής, ΠΤΔΕ, ΑΠΘ

Μαρία Μπιρμπίλη, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Μαρία Παπαδοπούλου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Μαρία Παπανδρέου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Μαρία Παυλή-Κορρέ, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Δημήτριος Πνευματικός, Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Παν. Δυτ. Μακεδονίας

Βασίλης Τσάφος, Καθηγητής, ΤΕΑΠΗ, ΕΚΠΑ

Κωνσταντίνος Τσιούμης, Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, ΑΠΘ

Κορίνα Χατζηνικολάου, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Βασιλεία Χρηστίδου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Κωνσταντίνος Χρήστου, Επίκουρος Καθηγητής, ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ